

**Σύγχρονες Εκδοτικές Πρακτικές στην Παιδική και Εφηβική
Λογοτεχνία στην Ελλάδα**

*Contemporary Publishing Practices in Children's and Adolescents'
Literature in Greece*

Εξάρχου Ιωάννα

Επόπτης: Κωτόπουλος Τριαντάφυλλος, Αναπληρωτής Καθηγητής

Β' Βαθμολογητής: Βακάλη Άννα, Ε.ΔΙ.Π.

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών

Φλώρινα, 2020

“ The more you read, the more things you will know. The more you learn, the more places
you ’ll go.”

Dr. Seuss (1978)

“ I have a passion for teaching kids to become readers, to become comfortable with a book,
not daunted. Books shouldn’t be daunting, they should be funny, exciting and wonderful; and
learning to be a reader gives a terrific advantage.”

Ronald Dahl

Περιεχόμενα

<i>Ευχαριστίες</i>	7
<i>Περίληψη</i>	8
<i>Abstract</i>	8
Εισαγωγή	10
Κεφάλαιο 1 Ιστορία του βιβλίου	13
Γραφή	13
Υλικά γραφής	16
Σχήματα βιβλίου από την αρχαιότητα ως σήμερα	18
Τυπογραφείο	22
Κεφάλαιο 2 Επισκόπηση Διαδικασιών Εκδόσεων	25
Διαδικασίες Εκδόσεων από την αρχαιότητα ως σήμερα	25
Σύγχρονες Εκδόσεις	29
Παρουσίαση Εκδοτικών Οίκων	32
Παρουσίαση Σύγχρονων Εκδοτικών Πρακτικών των Οίκων	34
Κεφάλαιο 3 Ανάλυση Εκδοτικών Πρακτικών	40
Αναγνωστικές Ικανότητες	40
Σχέση παιδιού- βιβλίου	44
Ηλικίες και Ενδιαφέροντα	45
Θεματολογία	49
Ανάλυση της Θεματολογίας	49
Συμπεράσματα	52

Φιγούρες

- Φιγούρα 1. Στιγμιότυπο οθόνης από τον συγγραφέα της εργασίας που απεικονίζει τις σύγχρονες εκδοτικές πρακτικές από τις *Εκδόσεις Κέδρος* 35
- Φιγούρα 2 Στιγμιότυπο οθόνης από τον συγγραφέα της εργασίας που απεικονίζει τις σύγχρονες εκδοτικές πρακτικές από τις *Εκδόσεις Πατάκης* 36
- Φιγούρα 3.1 Στιγμιότυπο οθόνης από τον συγγραφέα της εργασίας που απεικονίζει τις σύγχρονες εκδοτικές πρακτικές από τις *Εκδόσεις Ψυχογιός* 37
- Φιγούρα 3.2 Στιγμιότυπο οθόνης από τον συγγραφέα της εργασίας που απεικονίζει τις σύγχρονες εκδοτικές πρακτικές από τις *Εκδόσεις Ψυχογιός* 38

Ευχαριστίες

Θεωρώ πως είναι καθήκον μου να ευχαριστήσω αρκετούς ακαδημαϊκούς συναδέλφους για την εκπόνηση αυτής της πτυχιακής εργασίας. Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους επιβλέποντες καθηγητές μου, κο. Κωτόπουλο Τριαντάφυλλο και κα. Βακάλη Άννα, για την υποστήριξη και την ευκαιρία που μου έδωσαν για την εκπόνηση αυτού του θέματος της πτυχιακής.

Θεωρώ τον εαυτό μου ιδιαίτερα τυχερό που υπήρξα μέλος της κοινότητας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, καθώς τα τελευταία τέσσερα χρόνια της φοίτησής μου έχω λάβει σημαντικά μαθήματα, εργαλεία καθώς και μεγάλη υποστήριξη πάνω σε οποιαδήποτε εγχείρημα και απορία. Η πραγματοποίηση αυτής της εργασίας θα ήταν αδύνατη χωρίς την βοήθεια της βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου καθώς και των εργαζομένων εκεί. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους συναδέλφους μου για την ψυχολογική υποστήριξη και την γνώμη τους πάνω στα προσχέδια της παρούσας πτυχιακής.

Εξάρχου Ιωάννα

Θεσσαλονίκη, Αύγουστος 2020

Περίληψη

Η παρούσα εργασία διερεύνησε και περιέγραψε την διαδρομή του βιβλίου και των εκδοτικών διαδικασιών από την αρχαιότητα έως σήμερα αλλά και τους λόγους που οι εκδοτικοί οίκοι χωρίζουν τα βιβλία τους σε ηλικιακές σειρές. Οι ακαδημαϊκοί, σε γενικές γραμμές, συμφωνούν με αυτά που αναφέρονται στην εργασία. Η προσφορά της στην ακαδημαϊκή κοινότητα είναι να δώσει μια διαφορετική προσέγγιση πάνω στην σύνδεση της ιστορίας του βιβλίου και των εκδόσεων με τις σύγχρονες εκδοτικές πρακτικές. Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της βιβλιογραφικής ανασκόπησης για να δουν οι μελετητές την ιστορία του βιβλίου και των εκδόσεων αλλά και για να αναλύσουν τους λόγους που οι εκδοτικοί οίκοι χωρίζουν τα βιβλία σε ηλικιακές σειρές. Οι ηλικιακές σειρές συλλέχθηκαν από τα επίσημα site των εκδοτικών οίκων Κέδρος, Πατάκης, και Ψυχογιός. Η εργασία ανέδειξε δύο πράγματα. Πρώτον, τις τεράστιες αλλαγές που συνέβησαν στην ιστορία του βιβλίου και των εκδόσεων. Δεύτερον, πως οι αναγνωστικές ικανότητες συμβαδίζουν με την σκέψη και πως αυτοί οι παράγοντες επηρεάζουν την επιλογή του κατάλληλου αναγνώσματος για τα παιδιά και τους εφήβους.

Abstract

This paper explored and described the route of the book and publishing processes from antiquity to today and the reasons why publishing houses divide their books into age ranges.

Academics, by and large, agree with what is stated in this work. It's contribution to the academic community is to give a different approach to the connection of the history of books and publications with modern publishing practices. In this paper, the method of bibliographic review was used in order for the authors to see the history of the book and the publications but also to analyze the reasons why publishing houses divide books into age ranges. The age ranges were collected from the official sites of the publishing houses Kedros, Patakis, and Psychogios. The paper highlighted two things. First, the dramatic changes that have occurred in the history of books and publications. Secondly, how reading skills go hand in hand with thinking and how these factors influence the choice of suitable reading for children and adolescents.

Λέξεις-κλειδιά: Σύγχρονες εκδοτικές πρακτικές, ηλικιακός διαχωρισμός, εκδόσεις, βιβλία, εκδοτικοί οίκοι, αναγνωστικές ικανότητες, ηλικίες, ενδιαφέροντα, θεματολογία

Εισαγωγή

Με την πληθώρα των βιβλίων που υπάρχουν στο εμπόριο, αυξάνονται συνεχώς οι απαιτήσεις των αγοραστών για την εύρεση του κατάλληλου αναγνώσματος. Οι ηλικίες των παιδιών και των εφήβων είναι ιδιαίτερες. Για αυτό, οι εκδοτικοί οίκοι προσπαθούν μέσω σύγχρονων μέσων να ενημερώσουν το αγοραστικό κοινό για το ποια βιβλία είναι κατάλληλα για την κάθε ηλικία. Για να φτάσουμε, όμως, στο σημείο να μιλάμε για σύγχρονες εκδοτικές πρακτικές είναι βασικό να δούμε την ιστορία των εκδόσεων από την δημιουργία του βιβλίου έως την λειτουργία των σύγχρονων εκδόσεων. Πως συνδέονται οι εκδόσεις με την παιδική και εφηβική λογοτεχνία; Σύμφωνα με τον Ακριτόπουλο (2010), στην διαμόρφωση της παιδικής λογοτεχνίας έπαιξαν ρόλο πολλοί παράγοντες, καθώς πρόκειται για ένα αντικείμενο πολυσύνθετο. Κάποιους από τους παράγοντες αυτούς είναι η ιστορία του βιβλίου και οι εκδοτικές δραστηριότητες. Μελετώντας αυτό ακριβώς το ζήτημα, η παρακάτω εργασία θα δείξει τόσο την ιστορία του βιβλίου και των εκδόσεων όσο και το ζήτημα των σύγχρονων εκδοτικών πρακτικών και της επιλογής του κατάλληλου αναγνώσματος για παιδιά και εφήβους.

Η παρούσα εργασία συμφωνεί με αυτά που έχουν πει προηγούμενοι ακαδημαϊκοί και σκοπός της είναι να αναδείξει το θέμα με μια διαφορετική προσέγγιση. Κύριος στόχος της εργασίας ήταν να διερευνήσει και να δείξει τους λόγους που οι εκδοτικοί οίκοι διαχωρίζουν τα παιδικά και εφηβικά βιβλία σε ηλικιακές σειρές. Αυτό επιτεύχθηκε μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης και της μελέτης των ηλικιακών σειρών των εκδοτικών οίκων Κέδρος, Πατάκης, και Ψυχογιός.

Η εργασία αποτελείται από τέσσερα θεματικά κεφάλαια. Στο Κεφάλαιο 1 δίνεται μια σύντομη επισκόπηση της ιστορίας του βιβλίου, από την γραφή σε όστρακα ως την ανακάλυψη του τυπογραφείου. Το Κεφάλαιο 2 ξεκινά πραγματεύοντας την ιστορία των εκδοτικών διαδικασιών ως σήμερα και συνεχίζει αναφέροντας τις σύγχρονες εκδοτικές πρακτικές τριών από τους μεγαλύτερους εκδοτικούς οίκους στην Ελλάδα, τους Κέδρο, Πατάκη, και Ψυχογιό. Το τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζει τους λόγους που οι εκδοτικοί οίκοι επιλέγουν να χωρίσουν τα βιβλία τους σε ηλικιακές σειρές. Στο τέλος ακολουθούν τα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας.

Κεφάλαιο 1

Ιστορία του Βιβλίου

Το βιβλίο έχει περάσει από πολλά στάδια για να βρεθεί στις μορφές που το γνωρίζουμε σήμερα. Το κεφάλαιο αυτό χωρίζεται σε τέσσερις επιμέρους ενότητες. Στην πρώτη ενότητα γίνεται μια σύντομη αναφορά της γραφής, καθώς χωρίς την εφεύρεση της η ύπαρξη του βιβλίου, με τον τρόπο που το γνωρίζουμε σήμερα, θα ήταν αδύνατη. Η δεύτερη ενότητα αναφέρεται στα υλικά γραφής ενώ η τρίτη στα σχήματα του βιβλίου. Τέλος, η τέταρτη ενότητα κάνει μια επισκόπηση στην ιστορία του τυπογραφείου.

Γραφή

Η γραφή είναι μια από τις πιο σημαντικές «τέχνες» που ανακάλυψε ο άνθρωπος. Το εξής κεφάλαιο αναφέρεται σε τρία από τα πιο βασικά αλφάβητα. Το ελληνικό, το ετρουσκικό και το λατινικό, επίσης γίνεται μια πολύ σύντομη αναφορά σε άλλα σημαντικά αλφάβητα και τρόπους γραφής.

Ελληνικό Αλφάβητο

Οι συνέπειες επινόησης του αλφαβήτου είναι πολύ σημαντικές. Σύμφωνα με τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη η ομιλία αποτελεί το μέσο όπου οι σκέψεις παγιώνονται και έτσι γίνεται εφικτή η άσκηση κριτικής (Barbier, 2002). Η περιγραφή των αρχαίων ελλήνων για το πως απέκτησαν την γραφή αποδίδεται, όπως σχεδόν όλα τα πράγματα στην αρχαία Ελλάδα, σε θεότητες. Στην ελληνική μυθολογία υπάρχουν πολλοί μύθοι που ισχυρίζονται πως η γραφή

είναι ένα δώρο που δόθηκε στους ανθρώπους είτε από τις Μούσες, είτε από τον Ερμή, είτε από τον Προμηθέα κ.α (Blanck, 2008).

Ο Blanck (2008), περιγράφει πως ο Ηρόδοτος παρουσίασε έναν θρύλο που δείχνει μια πολύ ωραία προσέγγιση του γεγονότος από την ιστορική του διάσταση. Στον θρύλο αυτό αναφέρεται στους Φοίνικες και λέει πως μαζί με τον Κάδμο, ο οποίος ήταν ιδρυτής των Θηβών και ένας από τους αδερφούς της Ευρώπης, όπου όταν την απήγαγε ο Δίας, ταξίδεψε σε πολλές περιοχές της Μεσογείου για να την βρει (Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2012), έφεραν μαζί τους πολλές τέχνες και επιστήμες. Ο θρύλος λέει πως μια από αυτές ήταν η γραφή, την οποία δεν γνώριζαν ως τότε. Οι Κάδμιοι, όπως τους αποκαλεί μέσα στον θρύλο, έκαναν, στην αρχή, χρήση της γραφής έτσι όπως την έμαθαν από τους Φοίνικες, όμως στην συνέχεια έκαναν δικές τους μετατροπές και την διαφοροποίησαν.

Ο Barbier (2002) μας πληροφορεί πως οι Φοίνικες τον 13ο π.Χ αι δημιουργούν και εφαρμόζουν ένα καινούργιο σύστημα γραφής το οποίο γράφεται από τα δεξιά προς τα αριστερά. Το αλφάβητο αυτό αποτελείται από ένα σύνολο εικοσιδύο γραμμάτων, το οποίο ωστόσο περιλαμβάνει μόνο σύμφωνα. Τα φωνήεντα δεν αποτυπώνονταν γραπτώς (Blanck, 2008). Οι Φοίνικες ασχολούνταν με το εμπόριο και ήταν θαλασσοπόροι πράγμα που συνετέλεσε στην μετάδοση και την υιοθέτηση του αλφαβήτου από τους Έλληνες οι οποίοι μέχρι τότε εφαρμόζαν το σύστημα της Γραμμικής Β' (Barbier, 2002). Η πιο σημαντική τροποποίηση του ελληνικού αλφαβήτου ήταν η συνένωση διάφορων εντόπιων γραφών που οδήγησε τελικά στο ελληνικό αλφάβητο που γνωρίζουμε σήμερα (Blanck, 2008).

Ο λόγος που αυτό το αλφάβητο ήταν τόσο διαδεδομένο και επιτυχημένο οφείλεται στο γεγονός ότι με τα φωνήεντα που περιλάμβανε έδιναν την δυνατότητα γραφής του σε κάθε γλώσσα οποιουδήποτε τύπου. Ο Blanc (2008) στο έργο του « Το βιβλίο στην Αρχαιότητα», αναφέρει ότι οι λαοί των Ρωμαίων, των Ιταλών και των Ετρούσκων υιοθέτησαν την γραφή από τους Έλληνες. Ωστόσο, η διαδικασία μετάδοσης, χρήσης και προσαρμογής από τον εκάστοτε λαό ενός αλφαβήτου είναι μακρόχρονη. Η ελληνική γλώσσα χάρη στην Αυτοκρατορία του Μ. Αλεξάνδρου ενισχύθηκε και διαδόθηκε σε όλη την Ανατολική Μεσόγειο (Barbier, 2002).

Ετρουσκικό αλφάβητο

Το ετρουσκικό αλφάβητο κάνει την εμφάνισή του στην Ιταλία από τον 7ο π.Χ αιώνα και αποτελεί μια προσαρμογή ενός ελληνικού δυτικού αλφαβήτου (Barbier, 2002). Τα νοτιοετρουσκικά κέντρα χαρακτηρίζονταν από πλούτο. Οι Ετρούσκοι είχαν έντονη εμπορική συναλλαγή με τον ελληνικό και τον εγγύς ασιατικό κόσμο και εξού είχαν υιοθετήσει πολλές ελληνικές και ανατολικές συνήθειες. Μία από αυτές τις συνήθειες ήταν ότι έλαβαν μια νέα μορφή τέχνης, την γραφή. Όπως στο ελληνικό αλφάβητο έτσι και στο ετρουσκικό πρέπει να έγιναν προσαρμογές ώστε να ανταποκρίνεται στα ιδιαίτερα φωνητικά γνωρίσματα της δικής τους γλώσσας. Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως τα αλφάβητα όλων των λαών της μέσης και βόρειας Ιταλίας είχαν βασιστεί πάνω στο Ετρουσκικό (Blanck, 2008).

Λατινικό Αλφάβητο

Το λατινικό αλφάβητο, όπως αναφέρθηκε, είναι του ίδιου τύπου με το ετρουσκικό (Barnier, 2002). Το λατινικό λήφθηκε περίπου την ίδια εποχή με το ετρουσκικό (Blanck, 2008). Υπάρχουν διάφοροι λόγοι που το λατινικό αλφάβητο ήταν τόσο διαδεδομένο. Ένας από τους λόγους ήταν η εξάπλωση της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Ακόμα, με την λατινική να γίνεται η επίσημη γλώσσα της Χριστιανικής Εκκλησίας, η διάδοση του λατινικού αλφαβήτου ενίσχυσε και συνετέλεσε στην διάδοση του ρωμαϊκού καθολικισμού (Barbier, 2002).

Άλλα αλφάβητα

Πέρα από τα παραπάνω θα γίνει μια σύντομη αναφορά και σε άλλα σημαντικά αλφάβητα. Αρχικά, η αιγυπτιακή γλώσσα γράφεται με βάση το κοπτικό αλφάβητο, έπειτα υπάρχει το κυριλλικό αλφάβητο, το οποίο δημιουργήθηκε από τον Κύριλλο και Μεθόδιο με σκοπό την διάδοση του Χριστιανισμού. Ακόμα, το Εβραϊκό αλφάβητο και η Χετζαζιανή γραφή, από την οποία είναι γραμμένα τα πρώτα Κοράνια. Τέλος, τα χειρόγραφα του Κορανίου γράφονται στην Κουφική και υπάρχουν και άλλοι τύποι γραφής, όπως οι Ρούνιοι που είναι πολύ πιθανόν

επηρεασμένοι από την λατινική γραφή. Συνδυάζουν έως ογδόντα σημεία και είναι στενά συνδεδεμένα με την μαγεία (Barbier, 2002).

Υλικά γραφής

Πέρα από την γραφή, ένας άλλος σημαντικός τομέας που επηρεάζει την ιστορία του βιβλίου είναι το υλικό γραφής. Με την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας έγινε η παρατήρηση ότι ο ανθρώπινος πολιτισμός προσπαθεί να εξελίξει διαρκώς το υλικό που γράφει προσπαθώντας να βρει επιφάνειες που θα τον διευκολύνουν και θα ανταποκρίνονται στις εκάστοτε ανάγκες του. Οι αρχαιολόγοι ανακαλύπτουν συχνά επιφάνειες με ίχνη σημειώσεων, δηλαδή σχέδια χαραγμένα πάνω σε ξύλο ή πέτρες, ή τοίχους σπηλαίων ή σε πήλινα αντικείμενα. Ωστόσο, υπάρχουν και άλλα σημαντικά υλικά όπως ο πάπυρος, τα δέρματα ζώων και το χαρτί.

Ανόργανα υλικά

Ακολουθώντας τον διαχωρισμό του Blanck (2008) σε ανόργανα και οργανικά υλικά, η παρουσίαση αρχίζει με τα ανόργανα υλικά γραφής. Αυτά θεωρούνται οι λείες πέτρες, που μπορεί να είναι από οσχιστόλιθο, αλλά και τα κομμάτιατα πήλινων αγγείων ή αλλιώς όπως τα αποκαλούσαν όστρακα. Στα ανόργανα υλικά μπαίνει και η κατηγορία γραψίματος σε τοίχους. Για να μπορέσει ο τοίχος να γίνει υλικό γραψίματος, προϋπέθετε ότι το σπίτι έπρεπε να είναι συνεχώς ασβεστωμένο για να μπορέσει να κρατάει τα διαφορετικά βαψίματα.

Μια άλλη κατηγορία ανόργανων υλικών είναι τα μέταλλα, όπως ο ορείχαλκος, ένα πολύ σκληρό μέταλλο, και ο μόλυβδος που ήταν πιο μαλακός και προτιμότερος στο αγοραστικό κοινό. Για αυτό και τον χρησιμοποιούσαν και ως γραφική ύλη στις επιστολές. Ένα άλλο υλικό γραφής ήταν ο μαλακός κασσίτερος. Ακόμα, ο χαλκός και άλλα ευγενή μέταλλα, που αποτελούσαν πιο σπάνια υλικά γραφής, ήταν ο χρυσός και ο άργυρος.

Οργανικά υλικά φυτικής προέλευσης

Από τα οργανικά υλικά γραφής φυτικής προέλευσης ξεχωρίζει ιδιαίτερα το ξύλο το οποίο ιστορικά χρησιμοποιήθηκε κυρίως για σύντομα κείμενα. Ξύλινα υλικά γραφής είναι τα σανιδάκια και οι σανίδες, τις οποίες συνήθως άσπριζαν με γύψο ή ασβέστη και έγραφαν με μελάνι κατευθείαν ώστε η γραφή να φαίνεται πιο καθαρά και έντονα. Τα « ξύλινα βιβλία», ήταν μια κατασκευή που αποτελούνταν από πολλές ξύλινες πινακίδες και ενώνονταν μεταξύ τους με ένα κορδόνι που περνούσε μέσα από μια τρύπα που υπήρχε στην κάθε πινακίδα. Άλλα οργανικά υλικά θεωρούνται το ελεφαντόδοντο, η φοινικιά, η φλαμουριά, και τα βιβλία φτιαγμένα από λινό (Blanck, 2008)

Πάπυρος

Ο πάπυρος ήταν το πιο σημαντικό υλικό γραφής. Ο πάπυρος είναι ένα φυτό της κοιλάδας του Νείλου, και από αυτόν κατασκευάζεται το Volumen για το οποίο θα γίνει λόγος παρακάτω. Για να φτιαχτεί το Volumen, παίρνουν τον μίσχο του παπύρου και τον ξεφλουδίζουν σε λεπτές λωρίδες και τις τοποθετούν σε δύο στρώματα που είναι κάθετα το ένα με το άλλο. Έπειτα, τα ενώνουν χτυπώντας τα λίγο και στο τέλος τα λειαίνουν με μια ελαφρόπετρα ώστε να είναι δυνατή η γραφή πάνω στην επιφάνειά του (Barbier, 2002). Ο πάπυρος έφτανε στην αγορά σε μορφή ρολών και σε πολλές ποιότητες. Οι καλές από τις κακές ξεχώριζαν τόσο με βάση το υλικό όσο και με βάση το πλάτος των ρολών (Blanck, 2008).

Δέρματα ζώων

Τα δέρματα ζώων ήταν σχεδόν τόσο δημοφιλείς όσο οι πάπυροι. Υπήρχαν δύο κατηγορίες για τα δέρματα ζώων ανάλογα με τον τρόπο επεξεργασίας τους. Η πρώτη ήταν το δέρμα, που γινόταν με επεξεργασία του αποτριχωμένου δέρματος του ζώου με φυτικά υλικά. Η δεύτερη κατηγορία ήταν η περγαμηνή, στην οποία δεν γίνονταν επεξεργασία του δέρματος του ζώου αλλά αντιθέτως μετά την κατεργασία του με ασβέστη, το τέντωναν, το ξέραιναν και έπειτα το έζυναν και το λείαιναν (Blanck, 2008).

Χαρτί

Το χαρτί ανακαλύφθηκε στην Κίνα τον 1ο αιώνα και η διάδοσή του έγινε μέσω των πολιτισμών της Ινδίας, της κεντρικής Ασίας, και του Αραβικού κόσμου. Το χαρτί στην Ανατολή κατασκευάζονταν από μπαμπού. Στην Βυζαντινή περίοδο, η διάδοσή του υλικού αυτού έγινε εξαιτίας των Αράβων και σύντομα έσπευσαν να δημιουργήσουν εργαστήρια παραγωγής του. Με το πέρασμα του χρόνου η χρήση του μπαμπού αφέθηκε στην άκρη και η κυτταρίνη αποτέλεσε την πρώτη ύλη του χαρτιού. Η δημιουργία του γίνονταν από χρησιμοποιημένα υφάσματα. Αυτά τα μουσκευαν και με την βοήθεια ενός κόπανου δημιουργούσαν χαρτοπολτό. Έπειτα, τον τοποθετούσαν σε έναν κάδο με ζεστό νερό και τον κοσκίνιζαν. Μόλις δημιουργούνταν το φύλλο, το στέγνωναν με διάφορες διαδικασίες και έπειτα το άλειφαν με κόλλα και το λειαίναν. Το πλεονέκτημα του χαρτιού ήταν ότι η παρασκευή του είχε πολύ χαμηλό κόστος και ταυτόχρονα μπορούσε να παραχθεί μεγάλο εμπόρευμα μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα (Barbier, 2002).

Σχήματα βιβλίου από την Αρχαιότητα έως σήμερα

Υπάρχουν διάφορα είδη βιβλίου από διάφορα υλικά γραφής. Όπως προαναφέρθηκε υπάρχουν βιβλία από ξύλο και μέταλλο. Ωστόσο, παρακάτω αναφέρονται τρεις μορφές βιβλίου που ήταν και είναι σημαντικές τόσο για τον αρχαίο ελληνορωμαϊκό κόσμο όσο και για τον σύγχρονο κόσμο. Τα σχήματα που θα αναφερθούν είναι το ρολό ή αλλιώς *Volumen*, ο Κώδικας, και τέλος το ebook.

Volumen

Το *volumen* έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς αποτελεί το βιβλίο της αρχαιότητας. Σχηματικά το *volumen* έχει κυλινδρικό σχήμα και το υλικού από το οποίο παρασκευάζεται είναι οι φλούδες παπύρου. Ο πάπυρος είναι ένα φυτό που βρίσκεται στην περιοχή της κοιλάδας του ποταμού Νείλου. Ο αρχαιότερος σωζόμενος ρολός πάπυρου που έχει βρεθεί ήταν στο Δερβίνη της

Μακεδονίας. Ωστόσο, από άποψη πλήθους, οι περισσότεροι πάπυροι έχουν βρεθεί στην Αίγυπτο (Blanck, 2004).

Ο τρόπος που γραφόταν το Volumen ήταν μια μεγάλη διαδικασία. Ο συγγραφέας της ελληνορωμαϊκής αρχαιότητας δεν γράφει συνήθως ο ίδιος αλλά υπαγορεύει σε κάποιον γραμματέα αυτά που σκέφτεται. Αυτός με την σειρά του γράφει το κείμενο πρώτα σε πρόχειρο με την βοήθεια συνήθως μιας πλακέτας κεριού ή με καλάμι σε φύλλο από πάπυρο ή περγαμηνή. Στη συνέχεια, ο αντιγραφέας, καθαρογράφει το κείμενο σε ένα φύλλο που θα του χρησιμεύσει στην συνέχεια για τον έλεγχο. Η συγκεκριμένη πρακτική αποτελεί την έμπνευση για μεθόδους στενογραφίας.

Καθώς όμως, μπορεί να προκύψει το γεγονός ο αντιγραφέας να βιάζεται και έτσι οι σημειώσεις του να διαστρεβλώνουν το αρχικό κείμενο, τίθεται το ζήτημα υπόστασης του κειμένου. Για αυτό τον λόγο, ο αντιγραφέας για να παραβεί τις παρερμηνείες έπρεπε να κατέχει το αρχικό κείμενο ώστε να μπορέσει να τα συγκρίνει.

Η διαδικασία συνεχιζόταν με την σύνταξη του κειμένου και την καθαυτό αντίγραφο και έπειτα την δημοσιοποίηση του. Το κείμενο παρουσιάζεται σε στήλες που είναι διαδοχικές η μια με την άλλη και κάθετες στο μήκος του volumen. Το volumen ήταν γραμμένο από την μια πλευρά μόνο. Για να προστατεύσουν το κείμενο, φρόντιζαν να το τυλίγουν από το τέλος (Barbier, 2002).

Ο πάπυρος έφτανε στην αγορά σε ρολούς συνήθως των 20 ή περισσότερων φύλλων, που ήταν κολλημένα μεταξύ τους και τα ονόμαζαν *κολλήματα*. Το *πρωτόκολλον* ήταν κάτι σαν το εξώφυλλο της σημερινής εποχής. Ήταν το πρώτο φύλλο και το μόνο που οι ίνες στην εσωτερική σελίδα κυλούσαν κάθετα και είχε τον ρόλο του προστατευτικού περιβλήματος. Η γραφή γινόταν στην εσωτερική πλευρά του ρολού. Μετά το προστατευτικό φύλλο, τα κείμενα γράφονταν σε κάθετες προς το ρολό ορθογώνιες στήλες, οι οποίες βρίσκονταν παράλληλα η μία δίπλα στην άλλη. Δεν υπήρχε κάποιος κανόνας για το μήκος των γραμμών, ωστόσο υπήρχε η τάση το μήκος των γραμμών να εξαρτάται από το είδος του κειμένου, για παράδειγμα τα φιλοσοφικά έργα είχαν πλατύτερες στήλες ενώ τα ρητορικά κείμενα ήταν σε πιο στενές στήλες. Ακόμα, ο τρόπος που ήταν γραμμένα τα κείμενα, όπως η πλάγια γραφή,

δήλωνε το είδος του εγγράφου, όπως αποδείξεις πληρωμών, αιτήσεις σε υπηρεσίες κτλ (Blanck, 2008).

Κώδικας

Με την εμφάνιση της μικρογράμματης γραφής εμφανίζεται στο κοινό και ένα νέο σχήμα γραφής, ο κώδικας, ο οποίος αποτελεί ένα βιβλίο διπλωμένο και δεμένο από περγαμινή (Barbier, 2002). Ο κώδικας ή αλλιώς codex έχει ακριβή μετάφραση στα ελληνικά ως σωματέιο (Blanck, 2008). Η κατασκευή του κώδικα γινόταν είτε από πάπυρο είτε από περγαμινή. Ωστόσο, η πιο συνηθισμένη μορφή με βάση τον Barbier (2002) ήταν το δέρμα προβάτου το οποίο δεχόταν την ανάλογη επεξεργασία για να αποτελέσει επιφάνεια γραφής.

Αφού έγραφαν το κείμενο πάνω στο δέρμα, το δίπλωναν ώστε να σχηματίσουν ένα τετρασέλιδο ή και οκτασέλιδο. Τοποθετούσαν τα διπλωμένα φύλλα το ένα πάνω στο άλλο και τα έραβαν δημιουργώντας έτσι την μορφή του βιβλίου όπως είναι γνωστή σήμερα. Σύμφωνα με τον Barbier (2002), η εφεύρεση του κώδικα συνέβαλε στην επιλεκτική ανάγνωση, στο σύστημα παραπομπών, καθώς και στην κατάργηση της μεγαλόφωνης ανάγνωσης.

Σύμφωνα με τον Blanck (2008), ο κώδικας χωρίζεται σε δύο κατηγορίες ανάλογα με το πως ήταν δομικά. Η πρώτη κατηγορία αφορά την *βασική μορφή Α*, που περιλάμβανε πολλά φύλλα παπύρου στοιβαγμένα και ραμμένα το ένα πάνω στο άλλο αφού έχουν διπλωθεί πρώτα στην μέση, όμοια με το τετράδιο της σημερινής εποχής. Ωστόσο, αυτή η μορφή είχε ελαττώματα, καθώς υπήρχε ο κίνδυνος κατά το κλείσιμο να κοπεί η κλωστή ή να σκιστεί η ράχη σε περίπτωση που ο αριθμός των φύλλων ήταν μεγάλος. Η *βασική μορφή Β* δεν αντιμετώπιζε τα ίδια ελαττώματα καθώς σε αυτήν την μορφή τα φύλλα διπλώνονταν το καθένα ξεχωριστά και έπειτα τοποθετούνταν το ένα πάνω στο άλλο και τα έραβαν στη ράχη του βιβλίου.

Από άποψη έκτασης ο Blanck (2008) αναφέρει πως από τον 2ο και 3ο αιώνα οι κώδικες αριθμούν κάτω από 300 σελίδες ενώ τον 4ο αιώνα οι σελίδες αυξάνονται καθώς υπάρχει κώδικας περγαμινής που αριθμεί σε 1600 σελίδες. Το δέσιμο του κώδικα γινόταν κατά βάση

από δέρμα προβάτου ή κατσίκας. Το τριχωτό μέρος του δέρματος το χρησιμοποιούσαν ως την εξωτερική όψη του βιβλίου, ενώ στο δερμάτινο μέρος έκαναν διάφορες διεργασίες και τοποθετούσαν το βιβλίο. Η γραφή του κώδικα πραγματοποιούνταν πριν την βιβλιοδεσία και ο γραφέας έπρεπε να υπολογίσει πριν την γραφή την γραφική του ύλη.

E-Book

Οι Manley & Holley (2012) στο άρθρο τους « Η Ιστορία του Ebook», υποστηρίζουν πως όπως το τυπογραφείο έτσι και το ηλεκτρονικό βιβλίο είχε την προοπτική να αλλάξει τον τρόπο που ο κόσμος διαβάζει. Το ηλεκτρονικό βιβλίο πέρασε από πολλές φάσεις για να φτάσει στην μορφή που το γνωρίζουμε σήμερα αλλά και η λέξη ebook χρησιμοποιήθηκε για να ορίσει πολλές διαφορετικές έννοιες που άλλαξαν με την πάροδο του χρόνου. Η αρχή της σύλληψης της ιδέας του ηλεκτρονικού βιβλίου ξεκινά από την ύπαρξη των πρώτων υπολογιστών.

Ιστορικά η ιδέα του ηλεκτρονικού βιβλίου παρουσιάστηκε από τον Vannevar Bush (Manley & Holley, 2012), στο έργο του με τίτλο « As We May Think». Ο ίδιος θεωρούσε πως η δουλειά του ερευνητή είναι εξαιρετικά δύσκολη και πως μια προσωπική συσκευή θα μπορούσε να διευκολύνει το πρόβλημα αποθήκευσης πληροφοριών. Το έργο του Bush δεν υλοποιήθηκε ποτέ, ωστόσο ενέπνευσε άλλους να δημιουργήσουν μηχανήματα ή συστήματα, όπως για παράδειγμα το υπερκείμενο ή αλλιώς hypertext του Ted Nelson και του Douglas Englebart. Το hypertext (Oxford, 2010), είναι ένα κείμενο σε ένα σύστημα υπολογιστή, το οποίο περιέχει συνδέσμους (links) που σε παραπέμπουν σε ένα άλλο κομμάτι ή έγγραφο. Ακόμα, ενέπνευσε τον Allan Kay να δημιουργήσει τον πρώτο φορητό υπολογιστή.

Σήμερα, το ebook ορίζεται ως ένα βιβλίο που, αντί να είναι τυπωμένο, εμφανίζεται στην οθόνη ενός υπολογιστή ή μιας φορητής ηλεκτρονικής συσκευής (Oxford, 2010). Οι Bales & Mitchell (2015) παρουσιάζουν διάφορους ορισμούς για το τι είναι ebook ή αλλιώς

ηλεκτρονικό βιβλίο. Από αυτούς τους ορισμούς προκύπτει ότι το ebook είναι μια ηλεκτρονική μορφή ενός φυσικού-εκτυπωμένου βιβλίου και κατέχει όλα τα χαρακτηριστικά ενός βιβλίου, δηλαδή την τυπική δομή αρχή-μέση και τέλος αλλά και την σελιδοποίηση.

Ωστόσο, σε σχέση με ένα βιβλίο τυπικής μορφής διαφέρει ως προς το υλικό και τις δυνατότητες που μπορεί να προσφέρει. Πιο συγκεκριμένα, το βιβλίο αυτό μπορεί είτε να διαβαστεί είτε ακόμα και να ακουστεί σε ειδικές συσκευές όπως ένα ereader ή με την εγκατάσταση ενός ειδικού λογισμικού και μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή, ή ενός tablet. Κάποιες από τις άλλες δυνατότητες που προσφέρει είναι ότι είναι πολυμεσικό. Δηλαδή, μπορεί να περιέχει συνδέσμους που να σε παραπέμπουν σε σχετικά ηλεκτρονικά περιβάλλοντα ή να περιέχει εικόνες, βίντεο, ήχους κ.α.

Τυπογραφείο

Σύμφωνα με το λεξικό της Οξφόρδης (2010) το τυπογραφείο είναι ένα μηχάνημα το οποίο παράγει βιβλία και άλλα έγγραφα πιέζοντας μια επιφάνεια καλυμμένη με μελάνη σε χαρτί. Το πότε και που ανακαλύφθηκε η τυπογραφία δεν είναι γνωστό. Ωστόσο, τα πιο παλιά ευρήματα βρίσκονται στην Κίνα.

Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για ένα Βουδιστικό βιβλίο από το Dunhuang της Κίνας στην δυναστεία των Τανγκ. Το βιβλίο έχει τον τίτλο « The Diamond Sutra» και χρονολογείται κοντά στο 868 π.Χ. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για να τυπωθεί το εξής βιβλίο ήταν μια τεχνική η οποία χρησιμοποιούσε χειροποίητα ξύλινα πλαίσια στην ανάποδη πλευρά (History, 2019).

Ο Bi Sheng, ο οποίος έζησε κοντά στο 970 με 1051 π.Χ, ήταν αυτός που ανέπτυξε τα κινητά στοιχεία. Αντικατέστησε τους πίνακες των ξύλινων πλαισίων (τετραγώνων) με ξεχωριστά κινητά γράμματα τα οποία μπορούσαν να επαναχρησιμοποιηθούν. Χρησιμοποίησε πηλό για να σκαλίζει το κινητό στοιχείο και έπειτα το έβηνε σε σκληρά τετράγωνα. Στη συνέχεια τα τοποθετούσε πάνω σε ένα σιδερένιο πλαίσιο.

Το 1297 ο Wang Chen, ο οποίος ήταν δικαστής, εφηύρε μια διαδικασία ώστε το ξύλο να γίνει πιο ανθεκτικό και ακριβές και έπειτα δημιούργησε ένα περιστρεφόμενο τραπέζι για τους στοιχειοθέτες ώστε να οργανώνονται με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, γεγονός που οδήγησε σε μεγαλύτερη ταχύτητα στην εκτύπωση. Έπειτα, εκτύπωσε ένα βιβλίο σχετικά με την γεωργία και τις γεωργικές πρακτικές με τίτλο «Nung Shu», το οποίο θεωρείται το πρώτο βιβλίο μαζικής παραγωγής στον κόσμο (History, 2019).

Ο Γουτεμβέργιος 150 χρόνια μετά την ανακάλυψη του Wang Chen, δημιουργεί ένα δικό του τυπογραφείο με κινητά στοιχεία. Ο Johann Gensfleisch zur Laden zum Gutenberg, γεννήθηκε στην Μαγεντία και ήταν γερμανός εφευρέτης και τεχνίτης. Στοιχεία της εφεύρεσής του πιστεύεται ότι περιλάμβαναν ένα μεταλλικό κράμα που θα μπορούσε να σχηματίσει ένα ανθεκτικό επαναχρησιμοποιούμενο στοιχείο λιώνοντας εύκολα και κρυώνοντας γρήγορα. Επίσης, ένα μελάνι με βάση το πετρέλαιο που θα μπορούσε να γίνει αρκετά παχύ για να προσκολληθεί καλά σε ένα μεταλλικό στοιχείο και να μεταφερθεί εξίσου καλά σε ένα υλικό γραφής, όπως το χαρτί. Κανένα από αυτά τα χαρακτηριστικά δεν υπήρχε μέχρι τότε στις τεχνικές της Ευρώπης για τη σφράγιση επιστολών σε διάφορες επιφάνειες ή για την εκτύπωση της ξυλογλυπτικής (Lehmann- Haupt, 2020).

Όπως αναφέρθηκε, το πιο σημαντικό κομμάτι της εφεύρεσης του Γουτεμβέργιου ήταν η μεταλλουργική τεχνική αναπαραγωγής των τυπογραφικών στοιχείων και το χυτήριο. Πιο συγκεκριμένα, για την κατασκευή των τυπογραφικών στοιχείων, χάραζαν σε ένα μεγάλο καρφί από σκληρό μέταλλο το σχέδιο του κάθε στοιχείου και έπειτα, για να δημιουργήσουν το καλούπι, το χτυπούσαν πάνω σε ένα μαλακό μέταλλο. Στην συνέχεια, τοποθετούσαν το καλούπι αυτό στο χυτήριο. Ο ρόλος του χυτηρίου ήταν να βάλει σε μια ευθεία σειρά, ίδιου ύψους, τα καλούπια. Η μηχανή αυτή περιβαλλόταν από ξύλο, με σκοπό την προστασία του από την ζέστη. Τα καλούπια τοποθετούνταν σε μια άκρη της μηχανής και στην άλλη άκρη υπήρχε το κανάλι που περνούσε το λιωμένο μέταλλο. Τα πρώτα τυπογραφικά έργα του Γουτεμβέργιου ήταν κάποια βιβλία λατινικών, μικρά κείμενα καθώς και έγγραφα άφεσης αμαρτιών. Ωστόσο, το πιο γνωστό βιβλίο που τύπωσε ήταν η Βίβλος των σαράντα δύο στίχων (Barbier, 2002).

Κεφάλαιο 2

Επισκόπηση Διαδικασιών Εκδόσεων

Ανάλυση Σύγχρονων Εκδοτικών Πρακτικών

Εκδόσεων Κέδρος, Πατάκης, Ψυχογιός

Το δεύτερο κεφάλαιο αποτελείται από τρεις ενότητες. Η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει μια επισκόπηση της ιστορίας των εκδοτικών διαδικασιών από την αρχαία Ρώμη ως την σύγχρονη εποχή. Η δεύτερη ενότητα παρουσιάζει τους τρεις εκδοτικούς οίκους, που αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας της παρούσας εργασίας. Στην τρίτη ενότητα γίνεται η ανάλυση των σύγχρονων εκδοτικών πρακτικών των οίκων.

Διαδικασίες εκδόσεων από την Αρχαία Ρώμη ως σήμερα

Με την πάροδο των χρόνων οι εκδοτικές πρακτικές και διαδικασίες έχουν αλλάξει. Η εξέλιξη της τεχνολογίας και των μέσων έχουν συμβάλει στον πολλαπλασιασμό και την εξειδίκευση των επαγγελματιών. Η ενότητα αυτή αναφέρεται στις εκδοτικές διαδικασίες στην Αρχαιότητα, στις εκδοτικές διαδικασίες των Μοναχών, επι Γουτεμβέργιου και τέλος στις σύγχρονες εκδοτικές διαδικασίες. Το υλικό για την αρχαιότητα, τους μοναχούς και τον Γουτεμβέργιο έχει αντληθεί από την Ιστορία του Βιβλίου του Barbier (2012), ενώ οι σύγχρονες εκδόσεις από τις εκδόσεις Penguin Random House.

Αρχαιότητα

Ο Barbier (2002) στο βιβλίο του « Ιστορία του Βιβλίου», περιγράφει το πως λειτουργούσαν οι εκδόσεις στην αρχαιότητα. Στην αρχαία Ρώμη, ένας συγγραφέας για να μπορέσει να κυκλοφορήσει ένα βιβλίο του, έπρεπε να ακολουθήσει τον ορισμό της «δημοσιότητας» ή των «κοινών». Πιο συγκεκριμένα, ο συγγραφέας μετά την ολοκλήρωση του βιβλίου, το δημοσίευε με πολλούς τρόπους. Ένας τρόπος διάδοσης του κειμένου ήταν με την δημόσια ανάγνωση. Οι αναγνώσεις λάμβαναν μέρος σε μια αίθουσα ανάγνωσης, μπροστά σε ένα κοινό που απαρτιζόταν από γνωστούς και φίλους. Η δημόσια ανάγνωση γινόταν κατά βάση από τον συγγραφέα, ή από τον κάτοχο του κειμένου. Στην αρχαία Ρώμη ίσχυε, κατά κανόνα, ότι από την στιγμή που ο συγγραφέας παραδίδει το κείμενο σε κάποιον άλλον, είτε αυτός είναι ένας εκδότης, είτε ένα φίλος, τα δικαιώματα λίγο πολύ ξεφεύγουν από αυτόν. Όποιος κατείχε το κείμενο είχε το δικαίωμα να το κάνει ότι θέλει. Στην αρχαιότητα γινόταν διάκριση σε δύο πράξεις. Η πρώτη ήταν το *edere*, που σήμαινε ότι ο κάτοχος ενός κειμένου ή ενός φιλολογικού προϊόντος δεν είχε την πρόθεση να το κυκλοφορήσει. Η δεύτερη ήταν το *publicare*, όπου ο κάτοχος έμπαινε στην διαδικασία της επί τούτω δημοσιοποίησης.

Μοναχοί

Η συμβολή της χριστιανικής εκκλησίας στην διάδοση και την αντιγραφή των γραπτών ξεκίνησε με την εμφάνιση του κώδικα. Αυτοί που πραγματοποίησαν αυτήν την διάδοση ήταν οι Απόστολοι, οι οποίοι μέσω της συγγραφής κατά βάση της Βίβλου και έπειτα επιστολών, προσπαθούσαν να μεταδώσουν τον Χριστιανισμό.

Σημαντικό κομμάτι της ιστορίας των εκδόσεων αποτελούν οι μοναχοί. Αυτοί έμεναν σε αυτόνομα μοναστήρια, σε απομακρυσμένες περιοχές και μια από τις βασικές τους ασχολίες ήταν η αντιγραφή βιβλίων και κειμένων. Υπήρχαν διάφορα επαγγέλματα ανάμεσά τους πάνω στο βιβλίο. Κάποιοι ήταν εικονογράφοι, κάποιοι επιμελητές και άλλοι ήταν αντιγραφείς.

Σύμφωνα με τον Barbier (2002) τα μοναστήρια αποτελούσαν το καταφύγιο του γραπτού λόγου, σε έναν κόσμο που ο προφορικός λόγος είχε την κυρίαρχη θέση. Κάθε καινούργιο

μοναστήρι που ιδρύονταν, οργανώνονταν με τέτοιο τρόπο ώστε να περιλαμβάνει εργαστήρια αντιγραφής. Η ζωή των μοναχών ήταν τόσο περιστραμμένη στην αντιγραφή των βιβλίων που περιελάμβαναν κανόνες που προέβλεπαν τις ώρες που οφείλει κάθε μοναχός να αφιερώσει μέσα στην ημέρα στο scriptorium, το μέρος αντιγραφής των κειμένων.

Μέχρι τον 6ο αι. π.Χ η κυκλοφορία και η κατασκευή βιβλίων γινόταν αποκλειστικά από τα μοναστήρια. Όλες οι διεργασίες γινόντουσαν από αυτούς. Ακόμα και η προετοιμασία του δέρματος για την παρασκευή της περγαμνής, μια διαδικασία που τους έπαιρνε μήνες για να ετοιμαστεί. Το σχήμα του βιβλίου και το μέγεθος των φύλλων ήταν μια δουλειά που απασχολούσε τον περγαμνηοποιό, του οποίου βασικό καθήκον ήταν να κόψει το δέρμα σε φύλλα με την μικρότερη δυνατή απώλεια καθώς το κόστος του δέρματος ήταν πολύ μεγάλο. Έπειτα, η επόμενη διαδικασία που ακολουθούσε ήταν η *σελιδοποίηση* η οποία γινόταν με βάση την αντιγραφή του χειρογράφου. Πιο συγκεκριμένα, ανάλογα με το κείμενο αντιγραφής γινόταν και η χαράκωση του δέρματος, της οποίας η δυσκολία εξαρτώνταν από την μορφή του κειμένου.

Στην συνέχεια, το φύλλο πήγαινε στους αντιγραφείς και περνούσε από διάφορα στάδια όπως της αντιγραφής των κειμένων, της μικρογραφίας, της χρωματιστής καλλιγραφίας ή αλλιώς Ρουμπρίκας και της βιβλιοδεσίας. Όσον αφορά την διακόσμηση και την εικονογράφηση των βιβλίων, τα μεγάλα εργαστήρια χαρακτηρίζονταν από εξειδίκευση. Η εικόνα επιτελούσε δύο βασικούς σκοπούς, την πληροφόρηση και την διακόσμηση.

Η ίδρυση των Πανεπιστημίων, στα τέλη του 11ου αιώνα δίνει ένα τέλος στο μονοπώλιο των θρησκευτικών οίκων, καθώς εμφανίζεται η ανάγκη δημιουργίας και παροχής εξειδικευμένων βιβλίων για τους φοιτητές. Δημιουργούνται εργαστήρια παραγωγής βιβλίων και εκδόσεων γύρω από τα Πανεπιστήμια, όμως η Εκκλησία συνεχίζει να ασκεί κάποιον έλεγχο πάνω στους εκδότες οι οποίοι βρίσκονται υπό την δικαιοδοσία των πανεπιστημίων. Αυτήν την εποχή, λόγω του άμεσου ελέγχου μέσω του συστήματος *pecia*, μιας ρυθμιζόμενης διαδικασίας παραγωγής χειρογράφων στα πανεπιστήμια (Oxford Reference, 2020), οι εκδότες στράφηκαν στην εμπορία βιβλίων των οποίων οι ιδιοκτήτες δεν τα χρειαζόντουσαν, πράγμα που είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία βιβλιοπωλείων έτσι όπως τα γνωρίζουμε σήμερα (Barbier, 2002).

Γουτεμβέργιος

Με την εμφάνιση του Γουτεμβέργιου στον κόσμο της παραγωγής βιβλίων αλλάζει και η γνωστή ως τώρα διαδικασία. Πλέον, μιλάμε για μαζική παραγωγή. Ο δρόμος προς την κατασκευή του βιβλίου αποτελείται από δύο βασικές εργασίες, της στοιχειοθεσίας και της εκτύπωσης. Τα εργαστήρια αποτελούνται από ένα πλήθος εργατών και διορθωτών. Το κείμενο περνά πρώτα από επιμέλεια και έπειτα μετριέται με σκοπό την στοιχειοθεσία του. Αυτή πραγματοποιείται είτε με βάση ένα χειρόγραφο είτε με βάση το *exemplar*, μια ήδη υπάρχουσα έκδοση, η οποία έχει την δυνατότητα να λύνεται και έπειτα να τοποθετούνται διαδοχικά τα φύλλα του σε ένα σύστημα όμοιο με αναλόγιο, το *visorium*. Σε αυτήν την εποχή είναι ιδιαίτερα σημαντικό να τονίσουμε ότι πλέον ο εκδότης συνεργάζεται στενά με τον συγγραφέα για την δημιουργία του βιβλίου.

Έπειτα, ακολουθεί η διαδικασία της εκτύπωσης, μια εργασία που χρειάζεται τουλάχιστον δύο εργάτες. Το πιεστήριο μελανώνεται και έπειτα τοποθετείται το φύλλο με μεγάλη ακρίβεια. Τα φύλλα περνάνε από μια πρώτη διαδικασία εκτύπωσης προκειμένου να ελεγχθούν και να διορθωθούν. Η βιβλιοδεσία γινόταν από ειδικούς τεχνίτες ενώ σπάνια υπήρχαν παραρτήματα βιβλιοδεσίας σε τυπογραφικά εργαστήρια

Περίπου τον 14ο με 15ο αιώνα εμφανίζεται η αποκλειστικότητα που εξασφαλίζει στον εκδότη το δικαίωμα προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων των συγγραφέων αλλά και του μονοπωλίου. Είναι υποχρεωτικό, πλέον, σε κάθε έργο να αναγράφονται στοιχεία όπως το όνομα του συγγραφέα, η άδεια εκτύπωσης, η χρονολογία αλλά και το όνομα του Εκδοτικού Οίκου μαζί με τα αναλυτικά του στοιχεία.

Τον 16ο αιώνα εκπρόσωποι των εκδοτών, όπως ειδικευμένοι έμποροι αλλά και μη ειδικευμένοι και κυρίως οι «ταξιδιώτες» διεξάγουν την κυκλοφορία των βιβλίων. Υπάρχουν βιβλιοπώλες που έχουν αναλάβει την λιανική πώληση, ωστόσο ο τομέας αυτός μετά τον 15ο αιώνα εξελίσσεται αργά σε μια εξειδικευμένη δράση). Ακόμα, η κίνηση των βιβλίων γίνεται μέσω εμπορικών εκθέσεων, στις οποίες ο εκδότης νοικιάζει ένα ξύλινο παράπηγμα ή κατάστημα όμοιο με τα γνωστά περίπτερα που έχουμε στις σημερινές εκθέσεις βιβλίων.

Βασικοί στόχοι αυτών των εκθέσεων για τους εκδότες ήταν να διαφημίσουν τις νέες κυκλοφορίες βιβλίων, να εξοφλήσουν λογαριασμούς της προηγούμενης χρονιάς, να εντάξουν καινούργιο προσωπικό και να γίνει αγορά κυρίως νέων τυπογραφικών στοιχείων και άλλων υλικών. Τέλος, τον σημαντικότερο ρόλο στην πώληση και διάδοση των βιβλίων, και κυρίως αυτών που θεωρούνταν απαγορευμένα, είχαν τα ανεπίσημα δίκτυα τα οποία αποτελούνταν από παντοπωλεία, μικρές αγορές, τελάληδες, πλανόδιους αλλά και προσκυνητές.

Τον 17ο αιώνα παρατηρούνται λίγο πολύ τα ίδια δίκτυα βιβλίου σε σχέση με τον 16ο αιώνα. Τα βιβλιοπωλεία στις πόλεις, τα ανεπίσημα δίκτυα καθώς και γενικά καταστήματα στην επαρχία, όπως τα παντοπωλεία αποτελούν μερικά από αυτά. Τον 18ο αιώνα, όμως, ο ρόλος του εκδότη αρχίζει να αλλάζει και να αποκτά έναν πιο κυρίαρχο χαρακτήρα πάνω σε αποφάσεις που έχουν σχέση τόσο με την επιλογή της κυκλοφορίας των βιβλίων όσο και με τις αποφάσεις πάνω στο πως θα ενεργήσουν οι υπόλοιποι που εργάζονται πάνω στο βιβλίο, από τον συγγραφέα ως τον βιβλιοπώλη. Επίσης, παρατηρείται ότι ο βιομηχανικός εκδότης βρίσκεται πιο κοντά στον τρόπο λειτουργίας των σημερινών εκδόσεων. Αναλαμβάνει να κάνει όλες τις εργασίες και αποτελεί τον διαμεσολαβητή ανάμεσα στους συγγραφείς και τους επαγγελματίες άλλων τομέων του βιβλίου όπως είναι οι διανομείς, οι τυπογράφοι και οι εμπορευτές. Πλέον, ο εκδότης εξασφαλίζει την ομαλή συνεργασία με άλλους φορείς μέσω αναλυτικών συμβολαίων (Barbier, 2002).

Σύγχρονες Εκδόσεις

Στην σημερινή εποχή η διαδικασία της έκδοσης είναι μια πιο οργανωμένη και ολοκληρωμένη διαδικασία. Το βιβλίο περνάει από κάποια στάδια για να φτάσει στα χέρια των αναγνωστών. Σύμφωνα με τις εκδόσεις Penguin (2015) η βιομηχανία του βιβλίου ξεκινά με τους *ειδικούς αναγνώστες*. Αυτοί πληρώνονται για να διαβάζουν πιθανά βιβλία προς έκδοση. Μετά την επιλογή των αναγνωσμάτων που τους έκαναν περισσότερο εντύπωση, τα στέλνουν στον εκδοτικό οίκο.

Οι επιμελητές, αναλαμβάνουν μετά τους *ειδικούς αναγνώστες*, και είναι υπεύθυνοι για τον έλεγχο των χειρόγραφων. Όταν ο εκδοτικός οίκος αποφασίσει να συνεχίσει με κάποιο

συγκεκριμένο βιβλίο, οι επιμελητές συνεχίζουν και εκείνοι την επιμέλεια των κειμένων. Έπειτα, ακολουθεί η ομάδα του *Design* του βιβλίου, όπου έχει αναλάβει να φροντίζει να περάσει το μήνυμα που θέλει να δώσει το βιβλίο με εικόνες, σχήματα και υφές.

Μετά την αισθητική διαμόρφωση του βιβλίου ακολουθεί η *Παραγωγή*, που αποτελεί το βήμα υλοποίησης του συνολικού έργου είτε σε κανονική είτε σε ψηφιακή μορφή.

Μετά το στάδιο αυτό, αναλαμβάνει η ομάδα *marketing* η οποία ακολουθεί μία σειρά από τάσεις, όπως ψηφιακές ή αφίσες εκτός σύνδεσης, χρήσης social media, πλατφόρμες κτλ. Βασικό στοιχείο αυτής της ομάδας είναι η μελέτη του κοινού με στόχο την καλύτερη παρουσίαση του προϊόντος.

Η *Δημοσιότητα* (publicity) συνδέεται στενά με το marketing, όμως υπηρετεί εντελώς διαφορετικούς σκοπούς. Το publicity στοχεύει στο να φέρει κοντά και να ενώσει το βιβλίο και τον συγγραφέα με τον αναγνώστη. Κάτι τέτοιο μπορεί να γίνει δυνατό μέσω συνεντεύξεων στο ράδιο, άρθρων σε κάποιο περιοδικό ή εφημερίδα ή και κάποια εκδήλωση όπου ο συγγραφέας υπογράφει τα βιβλία.

Ακόμα, οι *Πωλήσεις* αποτελούν ένα πολύ βασικό βήμα για την διαδρομή του βιβλίου. Η ομάδα που εργάζεται σε αυτόν τον τομέα φροντίζει να έχει στενή σχέση με τους εμπόρους λιανικής με σκοπό να τοποθετηθούν τα βιβλία τους σε σημείο που θα είναι πιο εύκολο να τα βρει ο αναγνώστης. Τέτοια μέρη είναι οι βιβλιοθήκες, τα βιβλιοπωλεία, αλλά και ακόμα τα online βιβλιοπωλεία. Μία ακόμα ευθύνη των Πωλήσεων είναι να ενημερώνονται και να έχουν γενικές πληροφορίες για το τι συμβαίνει στην αγορά ώστε να λαμβάνουν τροφοδότηση την οποία μπορούν να αξιοποιήσουν σε μελλοντικές εκδόσεις, όπως για παράδειγμα στην μορφοποίηση ενός συγκεκριμένου βιβλίου. Επομένως, η ομάδα των Πωλήσεων πρέπει να έχει γνώσεις πάνω στην αγορά, στους αναγνώστες και στα βιβλία.

Τέλος, η πορεία του βιβλίου κλείνει με την *Διανομή*, στην οποία οι υπάλληλοι είναι υπεύθυνοι για την ταξινόμηση των βιβλίων στις αποθήκες, τον έλεγχο και την άμεση διανομή τους στα σημεία προς πώληση. Με μια γενική ματιά, όλες οι ομάδες αλληλοεξαρτώνται και συνεργάζονται μεταξύ τους για να δώσουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Σύγχρονες Εκδοτικές Πρακτικές

Με το πέρασμα των χρόνων και την εξέλιξη της τεχνολογίας οι εκδοτικοί οίκοι οφείλουν να ενημερώσουν τις πρακτικές τους, ώστε τα βιβλία να μπορέσουν να διεκπεραιωθούν καλύτερα στο αναγνωστικό κοινό.

Με την πληθώρα βιβλίων τόσο στα βιβλιοπωλεία όσο και στην ηλεκτρονική αγορά είναι σημαντικό να δίνονται στον αναγνώστη κάποια βασικά χαρακτηριστικά για την επιλογή του κατάλληλου παιδικού και εφηβικού βιβλίου. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να αντληθούν είτε μέσω παραδοσιακών είτε μέσω σύγχρονων μέσων, όπως των επίσημων ιστοσελίδων των Εκδοτικών Οίκων.

Η επανάσταση των μέσων Μαζικής επικοινωνίας έγινε με την είσοδο του Διαδικτύου. Ο ρόλος των Μέσων στην διάδοση των ενεργειών μια εταιρείας καθώς και η λειτουργία τους ως διάυλος επικοινωνίας είναι πολύ σημαντικός. Με την χρήση του Διαδικτύου στην αγορά βιβλίου, υπήρξαν τεράστιες αλλαγές τόσο στην προώθηση των βιβλίων, όσο και στις διαδικασίες παραγωγής του αλλά και στις ηλεκτρονικές πωλήσεις. Ο αγοραστής-αναγνώστης είναι αυτός που καθορίζει πλέον την αγορά και οι εκδότες καθώς και τα ηλεκτρονικά βιβλιοπωλεία πρέπει συνεχώς να ανταποκρίνονται στις ολοένα αυξανόμενες ανάγκες των πελατών. Η χρήση των κοινωνικών δικτύων είναι πολύ σημαντική καθώς μέσω αυτής επιτυγχάνεται η δέσμευση ή αλλιώς engagement με το αναγνωστικό κοινό. Το διαδικτυο καθιστά το βιβλίο ένα ευπώλητο προϊόν καθώς ο αγοραστής μπορεί να δει τι αγοράζει (Γαβρέλα, 2014).

Η παρούσα μελέτη θα διερευνήσει τις σύγχρονες εκδοτικές πρακτικές τριων από τους μεγαλύτερους εκδοτικούς οίκους στην Ελλάδα, δηλαδή μέσω των επίσημων ηλεκτρονικών τους site, και πιο συγκεκριμένα τους λόγους που Εκδοτικοί Οίκοι διαχωρίζουν τα βιβλία τους σε ηλικιακές σειρές. Οι οίκοι που θα μελετηθούν είναι οι Εκδόσεις Κέδρος, οι Εκδόσεις

Πατάκης, και οι Εκδόσεις Ψυχογιός. Θα γίνει εκτενέστερη αναφορά στους λόγους των διαχωρισμών τους στο 3ο Κεφάλαιο. Παρακάτω, ακολουθεί μια παρουσίαση των Οίκων και των πρακτικών τους.

Παρουσίαση Εκδοτικών Οίκων

Οι παρακάτω εκδοτικοί οίκοι αποτελούν τρεις από τους πιο μεγάλους εκδοτικούς οίκους στην Ελλάδα. Και οι τρεις έχουν φιλοξενήσει σπουδαίους και χαρισματικούς συγγραφείς καθώς και πολλά από τα αγαπημένα βιβλία του ελληνικού χώρου. Οι εκδοτικές πρακτικές που ακολουθούν οι οίκοι Κέδρος, Πατάκη και Ψυχογιός δίνουν την δυνατότητα στους αναγνώστες όλων των ηλικιών να βρουν το ανάγνωσμα που θα καλύψει τα ενδιαφέροντά τους είτε στα ράφια των βιβλιοπωλείων είτε μέσω των site των Οίκων. Παρακάτω ακολουθεί μια σύντομη αναφορά πάνω στην ιστορία και την συμβολή του κάθε Οίκου στην ελληνική βιομηχανία του βιβλίου.

Εκδόσεις Κέδρος

Το 1954 ιδρύθηκαν οι Εκδόσεις Κέδρος από τον κο. Νίκο και την κα. Νανά Καλλιανέση. Ο οίκος αυτός έδειξε μεγάλη πνευματική δραστηριότητα από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσής του φιλοξενώντας σημαντικούς και προοδευτικούς συγγραφείς της εποχής όπως ο Ρίτσος, η Αξιώτη, ο Λειβαδότης κ.α. Παράλληλα, έλαβε σημαντική θέση στον χώρο του παιδικού βιβλίου, καθώς δραστηριοποιήθηκε έντονα στον χώρο φιλοξενώντας βιβλία σημαντικών συγγραφέων όπως του Ευγένιου Τριβιζά, της Ευγενίας Φακίνου, της Ζωής Βαλαση κ.α

Ο Εκδοτικός οίκος, το 1985, άλλαξε ιδιοκτήτες και πέρασε στα χέρια του κου Ευάγγελου Παπαθανασόπουλου και της κα Κάτιας Λεμπέση. Με την σειρά τους εμπλούτισαν τον Οίκο με νέους συγγραφείς και νέες σειρές σύγχρονης ελληνικής και ξένης λογοτεχνίας.

Ο Κέδρος συνεχίζει την δραστηριότητά του έχοντας ως οδηγό δύο κύριους στόχους, την ανάδειξη σύγχρονων συγγραφικών πένων και να φέρουν σε επαφή τους κλασικούς τους συγγραφείς, οι οποίοι αποτελούν μέρος της λογοτεχνικής ιστορίας του τόπου, με τους νέους αναγνώστες (Κέδρος,2020)

ΚΕΔΡΟΣ

(Κέδρος, χ.η)

Εκδόσεις Πατάκη

Οι εκδόσεις Πατάκη Α.Ε ιδρύθηκαν το 1974, και αποτελούν μια εκδοτική εταιρία με έδρα την Αθήνα. Ιδρυτής της εταιρίας αυτής είναι ο κος Στέφανος Πατάκης. Ο εκδοτικός οίκος μέχρι το τέλος του 1982 εξέδιδε μόνο σχολικά βιβλία. Όμως, από το τέλος της ημερομηνίας αυτής άρχισε να κυκλοφορεί και εξωσχολικά βιβλία για παιδιά και νέους. Το 1989 εξέδωσε το βιβλίο με τίτλο Τα Χεγιά, της Ζωρζ Σαρή, που αποτελεί και το πρώτο βιβλίο της συγγραφέως. Με την αλλαγή της στέγασης του οίκου, την 1η Ιανουαρίου του 1992, εκδίδει και μια νέα έκδοση όλων των βιβλίων της Σαρή, που μέχρι το '91 εκδίδονταν από άλλους οίκους. Το πρώτο βιβλιοπωλείο της εταιρείας στην οδό Ακαδημίας 65 ξεκίνησε την λειτουργία του το 1994 και τρία χρόνια αργότερα άνοιξε και ένα δεύτερο βιβλιοπωλείο στην οδό Εμμανουήλ Μπενάκη 16 (Πατάκη,...)

(Πατάκη, 2020)

Εκδόσεις Ψυχογιός

Οι Εκδόσεις Ψυχογιός ιδρύθηκαν το 1979 από τον κο. Θάνο Ψυχογιό. Ο ιδρυτής της εταιρείας έκανε την είσοδό του στον χώρο αυτό με την έκδοση τεσσάρων παιδικών βιβλίων. Το 2019 συμπλήρωσε 40 χρόνια λειτουργίας και δράσης στο χώρο του βιβλίου. Στόχοι των

Εκδόσεων Ψυχογιός είναι να ικανοποιήσουν το αναγνωστικό κοινό και να συμβάλλουν στην πολιτιστική ανάπτυξη της κοινωνίας. Η εταιρία φροντίζει για την συνεχή ενημέρωσή της πάνω στις εξέλιξης του χώρου καθώς και την διαρκή επαφή του με το αναγνωστικό κοινό. Σήμερα, οι Εκδόσεις Ψυχογιός φιλοξενούν στον κατάλόγό τους περισσότερα από 4.500 εκδομένους τίτλους αλλά και 2.000 ηλεκτρονικά βιβλία (e-book) που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα ηλικιών και προτιμήσεων (Ψυχογιός, 2020).

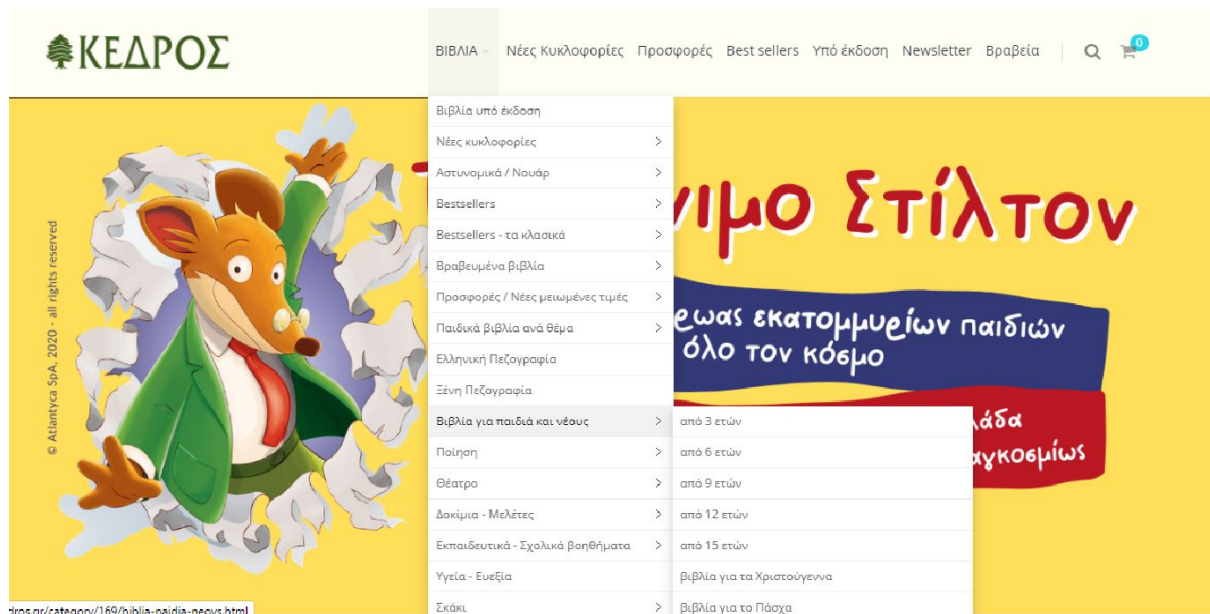
(Ψυχογιός, 2019)

Παρουσίαση Σύγχρονων Εκδοτικών Πρακτικών

Κάποιες από τις σύγχρονες εκδοτικές πρακτικές είναι η εύρεση του κατάλληλου αναγνώσματος είτε μέσω των επίσημων site των εκδοτικών οίκων είτε μέσω ηλεκτρονικών βιβλιοπωλείων. Τα ηλεκτρονικά site δίνουν την ευκαιρία στους αγοραστές- αναγνώστες να επιλέξουν και να συγκρίνουν το βιβλίο που επιθυμούν ανάμεσα σε μια μεγάλη γκάμα βιβλίων.

Κέδρος

Μπαίνοντας στο επίσημο site του Κέδρου (<https://www.kedros.gr/>), στο πάνω μέρος της σελίδας, υπάρχει μια μπάρα με επιλογές. Πατώντας την λέξη BIBΛΙΑ εμφανίζεται μια λίστα με τα είδη των βιβλίων ή άλλες επιλογές που θα βοηθήσουν στην ευκολότερη εύρεση αυτού που ψάχνει ο αναγνώστης, όπως νέες κυκλοφορίες ή bestsellers. Πατώντας την επιλογή Βιβλία για παιδιά και νέους, εμφανίζεται μια άλλη λίστα με τους ηλικιακούς διαχωρισμούς

(Φιγούρα 1, 2020)

Πιο συγκεκριμένα, στο site χωρίζει τις ηλικίες ως εξής: από 3 ετών, από 6 ετών, από 9 ετών, από 12 ετών, και τέλος από 15 ετών. Διαλέγοντας μια τυχαία κατηγορία π.χ από 3 ετών, βγάζει μια σειρά βιβλίων που απευθύνονται σε αυτές τις ηλικίες και πατώντας πάνω σε κάποιο βιβλίο δίνει ακόμα περισσότερες λεπτομέρειες πάνω στις ηλικίες και στα στοιχεία του βιβλίου.

Πατάκης

Στο site των εκδόσεων Πατάκη υπάρχει και εκεί μια μπάρα στο πάνω μέρος της σελίδας με την επιλογή BIBLIA. Κάνοντας κλικ στην λέξη βγαίνει μια σειρά επιλογών μαζί με την επιλογή Παιδικά- Εφηβικά. Σε αυτό το site, όμως, δεν εμφανίζει αμέσως τους ηλικιακούς διαχωρισμούς. Οι επιλογές που δείχνει είναι πάνω στο είδος του αναγνώσματος, όπως βιβλία γνώσεων και μυθολογία. Πατώντας πάνω στο Παιδικά- Εφηβικά και όχι σε κάποια άλλη επιλογή το site σε μεταφέρει σε έναν χώρο με διάφορα είδη και ηλικίες. Στα αριστερά της σελίδας υπάρχει ένα πλαίσιο που λέγεται Οι Επιλογές μου. Εκεί ο χρήστης μπορεί να βρει την επιλογή Σειρά όπου αναγράφονται οι ηλικιακοί διαχωρισμοί.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΒΙΒΛΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΝΕΑ ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΒΙΒΛΙΩΝ ONLINE ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

ΠΑΙΔΙΚΑ - ΕΦΗΒΙΚΑ Αναζήτηση... Σύνθετη Αναζήτηση Σας προτείνουμε για...

Αντικείμενο

Σειρά

- Περιστερία (9-15 ετών) (156 Είδη)
- Χωρίς σωσίβιο (5-7 ετών) (123 Είδη)
- Χελιδόνια (8-12 ετών) (119 Είδη)
- Σύγχρονη λογοτεχνία για νέους (15-18 ετών) (95 Είδη)
- Σπουργιτάκια (6-10 ετών) (81 Είδη)
- Κύκνοι (12-15 ετών) (72 Είδη)
- Κολιμπρί (χουμοριστικά μυθιστορήματα και ιστορίες) (7-15 ετών) (50 Είδη)
- Στα βαθιά (7-9 ετών) (47 Είδη)
- Μαύρη Σειρά (12-18 ετών) (32 Είδη)
- Μυθιστορήματα της Λότης Πέτροβιτς-Ανδρουτοπούλου (29 Είδη)

Προβολή περισσότερων

Αγορά από το Online Βιβλιοπωλείο

Αγορά από το Online Βιβλιοπωλείο

Αγορά από το Online Βιβλιοπωλείο

Αγορά από το Online Βιβλιοπωλείο

Αγορά από το Online Βιβλιοπωλείο

Αγορά από το Online Βιβλιοπωλείο

Αγορά από το Online Βιβλιοπωλείο

Αγορά από το Online Βιβλιοπωλείο

Αγορά από το Online Βιβλιοπωλείο

(Φιγούρα 2, 2020)

Οι διαδικτυακές σειρές αποτελούνται από τα περιστερία (9- 15 ετών), από τα χωρίς σωσίβιο (5-7), τα Χελιδόνια (8-12), Σύγχρονη λογοτεχνία για νέους (15-18), Σπουργιτάκια (6-10), Κύκνοι (12-15), Κολιμπρί (7-15), Στα βαθιά(7-9 ετών), Μαύρη σειρά (12-18), και μία ξεχωριστή σειρά με Μυθιστορήματα της Λότης Πέτροβιτς- Ανδρουτοπούλου.

Πατώντας, για παράδειγμα, πάνω στην επιλογή *μυθολογία* το site οδηγεί τον αναγνώστη σε έναν χώρο με τα ανάλογα βιβλία. Εκεί όμως, στην αριστερή πλευρά της σελίδας, στην επιλογή Σειρά εμφανίζονται οι ηλικιακοί διαχωρισμοί που ανταποκρίνονται στο είδος της Μυθολογίας.

Ψυχογιός

Μπαίνοντας στο site του Ψυχογιού (<https://www.psichogios.gr/>), στο πάνω μέρος της ιστοσελίδας υπάρχει μια μπάρα αναζήτησης. Οι επιλογές που ενδιαφέρουν την εξής εργασία είναι οι *Εφηβοί* και τα *Παιδιά*. Πατώντας την επιλογή Παιδιά εμφανίζεται μια άλλη σειρά επιλογών: οι Δημοφιλείς Κατηγορίες, οι Δημοφιλείς σειρές για παιδιά σχολικής ηλικίας, Αγαπημένοι ήρωες και σειρές, και Αγαπημένα. Επιλέγοντας την κατηγορία Δημοφιλείς σειρές για παιδιά σχολικής ηλικίας εμφανίζονται οι ηλικιακές σειρές των αναγνωσμάτων.

Οι εκδόσεις Ψυχογιός χωρίζουν τις ηλικίες των παιδιών στις κατηγορίες Μικρή Πυξίδα που είναι για παιδιά και εφήβους, Μπανάνα που αφορά τις ηλικίες 2-4, Φραουλίτσα που αφορά τις ηλικίες 5-6 χρονών, Βατόμουρο που αφορά τις ηλικίες 7-8 ετών, Λωτός που αφορά τις ηλικίες 9-11, και τέλος Ξινόμηλο που αφορά τις ηλικίες 11+.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ | ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ | ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Ψάχνω για...

Σύνδεση Το καλάθι μου 0,00 €

Ενήλικες Έφηβοι **Παιδιά** Συγγραφείς Βιβλία Παιχνίδια

Παιδιά

Δημοφιλείς κατηγορίες

- Back to school
- Παιδική λογοτεχνία
- Εικονογραφημένα βιβλία
- Αγαπημένοι ήρωες
- Βιβλία γνώσεων
- Βιβλίο-παιχνίδια
- Βιβλία για μωρά

Δημοφιλείς σειρές για παιδιά σχολικής ηλικίας

- Graphic Novel - Κόμικς
- Μικρή πυξίδα (για παιδιά και εφήβους)
- Μπανάνα (2-4 ετών)
- Φραουλίτσα (5-6 ετών)
- Βατόμουρο (7-8 ετών)
- Λωτός (9-11 ετών)
- Ξινόμηλο (11+ ετών)

Αγαπημένοι ήρωες και σειρές

- Χάρι Πότερ
- Σπασίλας
- Ξενέρωτη
- Lego
- Disney Ψυχρά κι Ανάποδα
- Disney Μίννι
- Disney Σοφία
- Marvel Σπίντερ-μαν
- Marvel Οι Εκδικητές

Αγαπημένα

- Νέες κυκλοφορίες
- Υπό έκδοση
- E-books
- % Προσφορές
- 🏆 Βραβευμένα βιβλία
- 📺 Από το βιβλίο στην οθόνη
- Εκδηλώσεις
- 👍 Δες όλα τα βιβλία για παιδιά

Μη το χάσεις!

DOG MAN

ΝΤΕΙΣ ΠΙΝΚΣ

DOG MAN 1

(Φιγούρα 3.1, 2020)

Στην επιλογή Έφηβοι παρατηρείται ότι δεν υπάρχουν ξεκάθαροι ηλικιακοί διαχωρισμοί, αλλά το site προσφέρει επιλογές με βάση αγαπημένους συγγραφείς, βιβλία με θεματολογία που απασχολούν τους εφήβους, σειρές και ήρωες που είναι δημοφιλείς στο αναγνωστικό κοινό αλλά και μια σειρά από ηλεκτρονικά βιβλία, βιβλία υπό έκδοση κτλ.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ | ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ | ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Ψάχνω για...

Σύνδεση Το καλάθι μου 0,00 €

Ενήλικες **Έφηβοι** Παιδιά Συγγραφείς Βιβλία Παιχνίδια

Έφηβοι

Top θέματα

- Περιπέτεια
- Αισθηματικό
- Μεταφυσικό
- Κοινωνικό
- Ανθρώπινες σχέσεις

Δημοφιλείς ήρωες και σειρές

- Χάρι Πότερ
- Το έπος του Λυκόφωτος
- Αγώνες πείνας
- Η τριλογία του κόσμου

Αγαπημένοι συγγραφείς

- Τζ. Κ. Ρόουλινγκ
- Stephenie Meyer
- Βερόνικα Ροθ
- Τζον Γκριν
- Φίλιπ Πούλμαν

Αγαπημένα

- Νέες κυκλοφορίες
- Υπό έκδοση
- E-books
- % Προσφορές
- 🏆 Βραβευμένα βιβλία
- 📺 Από το βιβλίο στην οθόνη
- Εκδηλώσεις
- 👍 Δες όλα τα βιβλία για εφήβους

Αξίζει να το διαβάσεις!

Η ΜΠΑΛΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΗΔΟΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΦΙΔΙΩΝ

ΣΟΥΖΑΝ ΚΑΘΙΝΣ

Η ΜΠΑΛΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΗΔΟΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΦΙΔΙΩΝ

(Φιγούρα 3.2, 2020)

Κεφάλαιο 3

Αναγνωστικές ικανότητες, ενδιαφέροντα, θεματολογία

Ένα από τα βασικά ερωτήματα αυτού του κεφαλαίου είναι πως η γλώσσα συνδέεται με την σκέψη και πως οι αναγνωστικές ικανότητες συνδέονται με την ηλικία. Στο παραπάνω κεφάλαιο είδαμε αναλυτικά πως οι εκδοτικοί οίκοι διαχωρίζουν τα βιβλία τους σε ηλικιακές σειρές. Ο Γκρέμμινγκερ (1979) υποστηρίζει πως από τους τίτλους των βιβλίων άλλα αναγνώσματα είναι κατάλληλα για την ηλικιακή ομάδα των 9-11 χρονών και άλλα για την ηλικία των 7-8 ετών. Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει ανάλυση για ποιο λόγο συμβαίνει αυτό. Στο βιβλίο του Hilgard (2003) « Εισαγωγή στην Ψυχολογία», υπάρχει ένα κεφάλαιο με το ερώτημα : Η γλώσσα κατευθύνει την σκέψη ή σκέψη την γλώσσα; Αυτός ο συνδυασμός των δύο είναι ακριβώς ο λόγος που οι εκδοτικοί οίκοι προσπαθούν να διαχωρίσουν τα βιβλία τους ηλικιακά.

Στις παρακάτω ενότητες ακολουθεί μια σύντομη ανάλυση των αναγνωστικών ικανοτήτων των παιδιών από την βρεφική ηλικία ως την εφηβεία. Ακόμα, γίνεται μια ενδεικτική αναφορά πάνω στα αναγνωστικά ενδιαφέροντα των παιδιών ανά ηλικία και τέλος, μια μικρή ανάλυση της θεματολογίας των βιβλίων.

Αναγνωστικές ικανότητες

Η σκέψη περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα νοητικών δραστηριοτήτων. Η γλώσσα είναι το μέσο με το οποίο επικοινωνούμε τις σκέψεις μας. Είναι ένα πολύπλοκο σύστημα, το οποίο όμως σχεδόν όλοι μπορούν να μάθουν να διαχειρίζονται. Ο Hilgard (2003) επισημαίνει πως η γλώσσα έχει δύο λειτουργίες. Η πρώτη είναι η παραγωγή, η οποία πραγματώνεται όταν κάποιος παράγει την γλώσσα. Δηλαδή, όταν προσπαθεί να εκφράσει μια σκέψη λεκτικά,

δημιουργώντας μια πρόταση. Στην συνέχεια, ο χρήστης της γλώσσας καταλήγει σε ήχους που εκφράζουν αυτή την πρόταση.

Η δεύτερη λειτουργία είναι η κατανόηση. Η κατανόηση της γλώσσας ξεκινά, αρχικά, ακούγοντας τους ήχους που βγάζει κάποιος ομιλητής και δίνοντάς τους νόημα σε μορφή λέξεων. Έπειτα, ο ακροατής, συνδυάζει αυτές τις λέξεις για να δημιουργήσει μια πρόταση και από αυτή να βγάλει κάποιο νόημα. Ο Chomsky (Hilgard, 2003), υποστηρίζει ότι η γλώσσα αποτελείται από πολλά επίπεδα που συνδέουν την σκέψη και την ομιλία μέσω των λέξεων και των μονάδων προτάσεων. Ακόμα, υποστηρίζει (Μεντίνα, 2018) πως οι άνθρωποι γεννιούνται με το λογισμικό της γλώσσας να είναι ήδη εγκατεστημένο στο μυαλό τους. Ένα πακέτο που το ονομάζει καθολική γραμματική. Από το χρονικό διάστημα που εμφανίζεται η γλώσσα, όλη αυτή η διαδικασία έχει την τάση να αναπτύσσεται με ταχύτατους ρυθμούς. Όμως, χρειάζεται αρκετός χρόνος για να ολοκληρωθεί. Η κατάκτηση όλων των επιπέδων της γλώσσας από τα παιδιά είναι μια μεγάλη και δύσκολη διαδικασία.

Σύμφωνα με τον Κιτσαρά (2001) η γλώσσα και η σκέψη είναι δύο συστήματα που αλληλοεξαρτώνται και ο διαχωρισμός τους είναι ένα πράγμα αδύνατο. Ο κάθε άνθρωπος έχει διαφορετικό ρυθμό εξέλιξης πάνω στην ανάπτυξη της γλώσσας και της σκέψης καθώς αυτά επηρεάζονται από κρίσιμους παράγοντες όπως το περιβάλλον που μεγάλωσε σαν παιδί, αλλά και από τις ίδιες τις ικανότητες του παιδιού. Η σχέση μεταξύ γλώσσας και σκέψης είναι μια περίπλοκη κατάσταση και η γλωσσική πρόοδος μπορεί να επιτευχθεί με βάση τις γνωστικές λειτουργίες.

Η κατανόηση μπορεί να επιτευχθεί μόνο αν ο αναγνώστης μπορεί να αποκρυπτογραφή τις λέξεις και να τις κατανοεί. Μερικά παιδιά, όταν αρχίζουν την διαδικασία της ανάγνωσης προσπαθούν τόσο πολύ να μετατρέψουν τα σύμβολα σε ήχους, που κατά τη διαδικασία αυτή χάνουν τι σημαίνει ή ποιο νόημα έχει αυτό που μετατρέπουν.

Υπάρχουν πολλές θεωρίες οι οποίες προσδίδουν σημαντικά στοιχεία για τις αναγνωστικές ικανότητες των παιδιών αλλά και για τις προτιμήσεις τους στα βιβλία ανάλογα με το στάδιο ανάπτυξης που βρίσκονται. Πιο συγκεκριμένα, ο Piaget (Σπινκ, 1990), διέκρινε τέσσερα στάδια ανάπτυξης των λογικών ικανοτήτων των παιδιών. Το κάθε στάδιο αντιστοιχεί σε συγκεκριμένες ηλικίες που έχουν κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Το παιδί

εξελίσσεται από το πρώτο στάδιο, το αισθητικοκινητικό, στο οποίο αντιλαμβάνεται τον κόσμο με τις αισθήσεις του, στο τελευταίο στάδιο, της λογικής σκέψης, στο οποίο τα παιδιά έχουν φτάσει στο γνωστικό επίπεδο όπου είναι ικανά να αναπτύξουν ικανότητες λογικών συλλογισμών. Όπως πολύ ωραία επισημαίνει ο Σπίνκ (1990), τα στάδια αυτά του Piaget, τα οποία προσδίδουν διαφορετικές ιδιότητες σε κάθε ηλικία, δείχνουν ότι ο τρόπος σκέψης των παιδιών είναι διαφορετικός από αυτόν των ενηλίκων.

Ο Γκρέμινγκερ (1979) υποστηρίζει πως οι αναγνωστικές ικανότητες του παιδιού αναπτύσσονται παράλληλα με το διάβασμα. Η καθημερινή χρήση της γλώσσας δεν βοηθά ιδιαίτερα το παιδί, καθώς χρειάζονται συγκεκριμένες λέξεις για να επιτευχθεί η επικοινωνία. Αντίθετα, το βιβλίο δίνει την δυνατότητα πρόσβασης σε ένα ευρύτερο και πλουσιότερο λεξιλόγιο, με διαφορετικές και καλύτερες φράσεις και διατυπώσεις από αυτές που μπορεί να ακούν από το περιβάλλον τους. Το παιδί υποσυνήδητα συναντά διαβάζοντας ένα πλήθος λέξεων, οι οποίες αποτυπώνονται μέσα του(10-13). Για τον Γκρέμινγκερ (1979) η εμπειρία είναι πάρα πολύ σημαντική για να μπορέσει το παιδί να εξελιχθεί σε αναγνώστη.

Τα παιδιά έχουν την ικανότητα από μωρά να χτίσουν τις ικανότητες για να μάθουν να διαβάζουν, το καθένα πάντα με τον δικό του ρυθμό. Υπάρχουν παιδιά που μπορεί να αναπτύξουν τις αναγνωστικές τους ικανότητες με πιο αργό ρυθμό και άλλα που εξελίσσονται γρήγορα και χρειάζεται προσοχή ώστε να προχωρήσει σε βιβλία που θα ανταποκρίνονται στις ικανότητές του. Τα μωρά, ηλικίας 6-9 μηνών βλέπουν και αγγίζουν βιβλία από μαλακό υλικό ή χοντρό και ανθεκτικό χαρτόνι με εικόνες. Αρχίζουν να επεξεργάζονται τα βιβλία, να τα πιάνουν και να τα κρατούν. Σε αυτήν την ηλικία το παιδί επεξεργάζεται το βιβλίο περισσότερο σαν ένα οποιαδήποτε άλλο αντικείμενο. Μέσω της μορφής του παιχνιδιού που του έχει δώσει, το παιδί εξοικειώνεται με το βιβλίο. Ο Γκρέμινγκερ επισημαίνει (1979) πως η πρώτη επαφή του παιδιού μικρής ηλικίας με το βιβλίο διαφέρει σε σχέση με αυτήν του αναγνώστη. Με τον καιρό τα παιδιά παρατηρούν ότι το βιβλίο αποτελείται από μέρη, έτσι αρχίζουν να βοηθούν στην αλλαγή της σελίδας, και ανακαλύπτουν πως με κάθε αλλαγή τους παρουσιάζεται μια νέα εικόνα. Έπειτα, ακολουθεί η αναγνώριση αντικειμένων, συνήθως με την βοήθεια και την υπόδειξη των γονέων τους.

Τα παιδιά ηλικίας 2-3 χρονών μπορούν να καταλάβουν και να παρακολουθήσουν ιστορίες με απλή και λιτή υπόθεση. Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά στο τέλος του δεύτερου έτους της

ηλικίας τους μπορούν να περάσουν από εικονογραφημένα βιβλία που απεικονίζουν διάφορα αντικείμενα στα βιβλία που απεικονίζουν σκηνές. Τα παιδιά υποδεικνύουν τα αντικείμενα λέγοντας πλέον και το τι κάνουν αυτά τα αντικείμενα και επίσης χρησιμοποιούν ρήματα. Οι σκηνές των βιβλίων αυτών είναι προσαρμοσμένες στο γλωσσικό επίπεδο των παιδιών.

Τα πρώτα 6 χρόνια της επαφής του παιδιού με το βιβλίο είναι ιδιαίτερα σημαντικά, καθώς αυτά θα το προετοιμάσουν για να γίνει ένας μελλοντικός αναγνώστης.

Στην νηπιακή ηλικία, 5 χρονών, το παιδί έχει την ανάγκη από τους μεγάλους να του διαβάσουν είτε εικονοβιβλία είτε βιβλία με πολύ μικρές ιστορίες. Σε αυτήν την ηλικία αντιλαμβάνεται ότι τα κείμενα μπορούν να είναι πιο παραστατικά και να προκαλέσουν περισσότερα συναισθήματα σε σχέση μόνο με την εικόνα. Ρωτούν και απαντούν ερωτήσεις.

Τα παιδιά ηλικίας 6-7 έχουν αρχίσει να μαθαίνουν τους κανόνες του συλλαβισμού. Διαβάζουν αρκετά αργά και η διάκριση των λέξεων μπορεί να αποτελέσει μια επίπονη διαδικασία. ενώ ταυτόχρονα αυξάνονται οι λέξεις που αναγνωρίζουν οπτικά. Αρχίζουν να βελτιώνουν την ταχύτητα ανάγνωσης και την ευχέρεια.

Τα παιδιά ηλικίας 6-12 ετών έχουν ένα πλήθος επιλογής βιβλίων. Τα παιδιά πρώτης σχολικής ηλικίας όταν πάνε στο σχολείο έχουν ένα καλό λεξιλόγιο που αποτελείται από πολλές λέξεις, κάποια ξέρουν την αλφαβήτα και κάποια άλλα μπορεί να μην γνωρίζουν τίποτα αυτά και να περιμένουν να τα μάθουν στην πρώτη δημοτικού.

Οι μαθητές, ηλικίας 9-10 ετών, οι ικανότητες ανάγνωσης είναι αρκετά ανεπτυγμένες και μπορούν να διαβάσουν απλά παιδικά βιβλία που ανταποκρίνονται στην ηλικία τους. Παρόλο που αυτή η ηλικία χαρακτηρίζεται από αναγνωστική άνεση, τα παιδιά δεν είναι σε θέση να διαβάσουν πολύ μεγάλα βιβλία, που δεν αντιστοιχούν τόσο θεματικά όσο και γλωσσικά στην ηλικία τους. Τόσο το μέγεθος των γραμμάτων όσο και το μέγεθος του βιβλίου είναι σημαντικά για την εξέλιξη του παιδιού σε αναγνώστη, καθώς αν δοθεί στο παιδί ένα βιβλίο που δεν τηρεί τις αναγνωστικές προϋποθέσεις της ηλικίας του, δηλαδή τις τυπικές προδιαγραφές όπως είναι η εικονογράφηση, η έκταση του κειμένου και το μέγεθος της γραμματοσειράς, αυτό μπορεί να έχει τα αντίθετα αποτελέσματα και το παιδί να εγκαταλείψει το διάβασμα. Ακόμα, μαζί με τις ικανότητες εξίσου σημαντικό αποτελεί και το ανταποκρίνεται το βιβλίο στα ενδιαφέροντα του παιδιού.

Τα παιδιά που βρίσκονται στην εφηβεία, 11-15 χρονών, βρίσκονται σε ένα κρίσιμο στάδιο καθώς αυτό το στάδιο είναι σημαντική φάση για την ανάπτυξη της προσωπικότητας

Σχέση παιδιού- βιβλίου

Η Αρτζανίδου κ.ά (2011) υποστηρίζουν ότι η σχέση του παιδιού με το βιβλίο ξεκινά από την βρεφική ηλικία και η αρχή της μπορεί να χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερη. Το παιδί αυτής της ηλικίας έρχεται σε επαφή με βιβλία δύο ή τριών σελίδων, με πάνινα βιβλία ή με βιβλία αντικείμενα. Τα παιδιά της βρεφικής ηλικίας αντιμετωπίζουν τα βιβλία ως αντικείμενα ή παιχνίδια. Τα μασούν, τα πετούν, τα παρατηρούν απ'όλες τις γωνίες. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, τα παιδιά αυτής της ηλικίας βρίσκονται στο κιναισθητικό στάδιο όπου αντιλαμβάνονται τον κόσμο με τις αισθήσεις τους (Σπινκ, 1990). Στους 8 μήνες τα βρέφη έχουν αρχίσει να αναπτύσσουν την λεπτή τους κινητικότητα και έτσι είναι σε θέση να κρατήσουν σωστά το βιβλίο και να αλλάζουν τις σελίδες του.(Αρτζανίδου κ.ά., 2011)

Στην ηλικία των 3-4 ετών, τα παιδιά αντιλαμβάνονται απλές σχέσεις ανάμεσα σε αντικείμενα και λέξεις. Προσπαθούν να συσχετίσουν, να συγκρίνουν, να ταξινομήσουν. Έχουν αγαπημένα βιβλία, κάνουν πολλές ερωτήσεις και έχουν έναν προσωπικό ρυθμό πάνω στην προσοχή και την ακρόαση των ιστοριών που τους διαβάζουν.

Στην ηλικία των 4- 5, δηλαδή την προνηπιακή ηλικία, τα παιδιά έχουν δικές τους επιλογές πάνω στο περιεχόμενο των βιβλίων που θέλουν να διαβάζουν ή να τους διαβάζουν. Σε αυτήν την ηλικία επεξεργάζονται τα βιβλία παρατηρώντας το εξώφυλλο και αγγίζοντας γενικά το βιβλίο. Ενδιαφέρονται για τις εικόνες, το περιεχόμενο, το σχήμα του βιβλίου ή ό,τι κεντρίζει την προσοχή τους και το ενδιαφέρον τους τη δεδομένη στιγμή. Σε αυτήν την ηλικία τα παιδιά έχουν αναπτύξει την ικανότητα αναδιήγησης μια ιστορίας, καθώς είναι σε θέση να θυμούνται με την σωστή σειρά το πως εξελίχθηκαν τα γεγονότα της ιστορίας.

Τα παιδιά της νηπιακής ηλικίας, δηλαδή 5-6 ετών, βλέπουν το βιβλίο ως κάτι ανεξάρτητο από το σχολείο. Σε αυτό το στάδιο το βιβλίο δίνει στο παιδί την δυνατότητα να ακούσει

ιστορίες από τις οποίες θα μάθει καινούριες λέξεις, θα δει νέες εικόνες που αναπαριστούν την πραγματικότητα, θα δει ήρωες, γνωστούς και άγνωστους, και κάποια στιγμή, σε ένα επόμενο επίπεδο, θα εφαρμόσει αυτά που έμαθε σε ένα πιο δύσκολο βιβλίο.

Η αναγνωστική ικανότητα στην σχολική ηλικία επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες όπως την ψυχική ιδιοσυγκρασία του παιδιού, το αναπτυξιακό του επίπεδο, αλλά και από το κοντινό του περιβάλλον. Στην πρωτοσχολική ηλικία, δηλαδή 6-8 ετών, τα παιδιά εξελίσσονται σιγά σιγά σε επαρκείς αναγνώστες. Το παιδί σε αυτήν την ηλικία έχει εισέλθει στο στάδιο της ανάγνωσης. Έχει την ικανότητα να διαβάζει μικρά κείμενα, τα οποία τον βοηθούν στην εξάσκηση της αναγνωστικής του δεξιότητας. Σε αυτήν την ηλικία αναπτύσσονται, επίσης, και άλλες νοητικές ικανότητες όπως να βάζουν σε λογική σειρά τα γεγονότα. Η ικανότητα σύγκρισης, κατανόησης και επιλογής των πληροφοριών είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη.

Τα παιδιά ηλικίας 8-10 ετών έχουν αναπτύξει σε έναν μεγάλο βαθμό τις αναγνωστικές τους ικανότητες και μπορούν να διαβάζουν πλέον κείμενα με σχετική ευχέρεια. Το επόμενο στάδιο, της ηλικίας 10-12, θεωρείται με βάση την Αρτζανίδου κ.ά (2011) το στάδιο της αποκορύφωσης. Το παιδί ακολουθεί διερευνητικές μεθόδους, καθώς ρωτά, ψάχνει να λύσει τις απορίες του, αναστοχάζεται και συνεχίζει. Πλέον, σε αυτήν την ηλικία μπορεί να αντιληφθεί το πραγματικό από το φανταστικό.

Ηλικίες και ενδιαφέροντα

Καθώς όπως είδαμε στην πάνω ενότητα, τα παιδιά ανάλογα με την ηλικία τους έχουν ιδιαίτερες ανάγκες για το είδος του βιβλίου, το ίδιο ισχύει και για τα ενδιαφέροντά τους. Κάθε ηλικία έχει διαφορετικά ενδιαφέροντα πάνω στα βιβλία. Αρχίζοντας από την βρεφική ηλικία, καθώς όπως προαναφέρθηκε, το παιδί βλέπει το βιβλίο περισσότερο σαν ένα παιχνίδι ή αντικείμενο, τα βιβλία που ανταποκρίνονται περισσότερο στα ενδιαφέροντά του είναι αυτά από μαλακό ή ανθεκτικό υλικό των οποίων το περιεχόμενο περιλαμβάνει σχοινάκια ή άλλα αντικείμενα τα οποία μπορεί να τραβά ώστε να αναπτύξει την λεπτή του κινητικότητα.

Θεματικά τα βιβλία αυτής της ηλικίας περιστρέφονται σε ζώακια, αριθμούς και καθημερινά αντικείμενα ενώ σαν έκταση τα βιβλία αποτελούνται από πολύ λίγες σελίδες (Αρτζανίδου κ.ά, 2011).

Με βάση τον Δελώνη (1991), η νηπιακή ηλικία, που αποτελείται από τις ηλικίες 3-5 ετών χαρακτηρίζεται από έντονη κινητικότητα, εγωκεντρισμό, μίμηση ενηλίκων και είναι ένα στάδιο που τα παιδιά κάνουν πολλές ερωτήσεις. Στα παιδιά προσχολικής ηλικίας αποτελεί μεγάλο λάθος η άποψη ότι θα πρέπει να μάθουν να διαβάζουν από το Νηπιαγωγείο αλλά και η πίεση που ασκούν οι μεγάλοι για να πραγματοποιηθεί αυτό (Αναγνωστόπουλος & Δελώνης, 1984). Τα ενδιαφέροντά τους περιστρέφονται γύρω από το παιχνίδι, τις εικόνες και τα χρώματα. Επικεντρώνονται στα χρώματα που έχει το βιβλίο, στα μεγάλα χρωματιστά γράμματα, στην αφήγηση του παραμυθιού από κάποιον αλλά και στο να τους απαντήσει με υπομονη τις ερωτήσεις και απορίες που έχουν. Σε αυτήν την ηλικία ελκυστικά αποτελούν τα βιβλία με ζωηρά χρώματα, χοντρό χαρτόνι και κυρίως εικονοβιβλία. Οι εικόνες βοηθούν τα παιδιά να κατανοήσουν καλύτερα και να χτίσουν γερά θεμέλια για έννοιες όπως ο χρόνος, τα μεγέθη, οι ποσότητες κ.α. Πιο συγκεκριμένα, στην ηλικία των 3-4 ετών, η έκταση των βιβλίων είναι μικρή και τα ενδιαφέροντα τους βρίσκονται περισσότερο στα κλασσικά λαϊκά παραμύθια, στην ποιητική γλώσσα και γενικά σε βιβλία που χρησιμοποιούν με πολλούς τρόπους τον ήχο της γλώσσας. Η εικονογράφηση αποτελεί κυρίαρχο κομμάτι των βιβλίων αυτής της ηλικίας ενώ σιγά σιγά εντάσσονται οι αριθμοί, τα γράμματα και τα χρώματα. (Δελώνης, 1991; Αναγνωστόπουλος & Δελώνης, 1984; Αρτζανίδου κ.ά, 2011)

Η ηλικία των 4-5 είναι κρίσιμη για την σχέση του παιδιού με το βιβλίο, καθώς σε αυτήν την ηλικία αρέσει στα παιδιά να επιλέγουν τα βιβλία τους και είναι μια δράση που πρέπει να την κάνουν. Τα παιδιά ηλικίας 3 χρονών προτιμούν βιβλία δραστηριοτήτων, ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους αυτόν τον καιρό. Συνήθως τα ενδιαφέροντα αυτής της ηλικίας προσανατολίζονται σε καταστάσεις ή ρουτίνες ή επαγγέλματα που βλέπουν από το κοντινό τους περιβάλλον. Στην ηλικία των 4 ετών, καθώς τα παιδιά επηρεάζονται και από άλλους παράγοντες, όπως την τηλεόραση, προτιμούν βιβλία με ήρωες. Στην ηλικία 4-5 ετών τα παιδιά προτιμούν εικονογραφημένα βιβλία και βιβλία κλασικών παραμυθιών. Πιο συγκεκριμένα βιβλία με απλή πλοκή και λίγους και ξεκάθαρους χαρακτήρες αλλά και βιβλία

που απεικονίζουν ρουτίνες και δραστηριότητες για το πρωί, το μεσημέρι και το βράδυ (Αρτζανίδου κ.ά, 2011).

Στην πρώτη σχολική ηλικία, ηλικίας 5-8 χρονών, τα παιδιά χαρακτηρίζονται από έντονη κινητικότητα και αρχίζει να αναπτύσσεται η λογική σκέψη, ενώ η φαντασία αρχίζει να περιορίζεται. Στην ηλικία αυτή, τα παιδιά ενδιαφέρονται για φανταστικές ιστορίες, βιβλία γνώσεων, αστείες ιστορίες και πλούσια εικονογράφηση (Δελώνης, 1991).

Στην πρώτη σχολική ηλικία των 6-8 ετών είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς να φροντίσουν να παρουσιάσουν το βιβλίο ως μια δραστηριότητα που δεν συνδέεται με το σχολείο και δεν είναι εξαναγκαστική. Έπειτα, η έκταση του βιβλίου, δηλαδή ο αριθμός των σελίδων, δεν πρέπει να είναι πολύ μεγάλος ώστε να μην κουράσει τους μικρούς αναγνώστες. Σημαντικό ρόλο παίζουν η μορφή και η εμφάνιση του βιβλίου. Το περιεχόμενο πρέπει να ανταποκρίνεται στις αντιληπτικές ικανότητες της ηλικία του παιδιού και τέλος, το βιβλίο πρέπει να έχει όμορφη εικονογράφηση και να συνοδεύεται από επεξηγηματικό ή συμπληρωματικό κείμενο, το οποίο θα δημιουργεί ερεθίσματα στο παιδί και θα το ωθεί στο να εκφράσει απορίες και ερωτήσεις. Όταν το παιδί διαβάζει ένα βιβλίο πρέπει να του δημιουργούνται/ να έχει ευχάριστα συναισθήματα (Αναγνωστόπουλος & Δελώνης, 1984). Στην ηλικία των 5-6 ετών, συγκεκριμένα, κυριαρχούν τα λαϊκά παραμύθια που έχουν έντονο το στοιχείο του μαγικού. Ακόμα, η ηλικία αυτή είναι κατάλληλη για βιβλία γνώσεων πάνω σε ορισμένα πεδία γνώσεων όπως τα γράμματα και τα μεγέθη αλλά και βιβλία όπως η βιολογία και η μυθολογία (Αρτζανίδου κ.ά, 2011).

Η μεσαία σχολική ηλικία αφορά παιδιά ηλικίας 9-11 ετών και αυτό το στάδιο χαρακτηρίζεται από έντονη κοινωνική ζωή, το παιδί αφήνει τον εγωκεντρισμό και αρχίζει να έχει μια τάση προς ανεξαρτησία. Σε αυτήν την ηλικία το παιδί έχει "κατακτήσει το διάβασμα" και προτείνονται βιβλία που θα το βοηθήσουν να ταυτιστεί με τους χαρακτήρες, να γνωρίσει νέους κόσμους και περιπέτειες (Δελώνης, 1991). Σε αυτήν την ηλικία τα παιδιά μπορούν να διαβάσουν, κάποια καλύτερα κάποια λιγότερο καλά. Το παιδί αρχίζει να έχει την τάση για ένταξη και προσαρμογή στην ομάδα (Αναγνωστόπουλος & Δελώνης, 1984). Η ηλικία αυτή χαρακτηρίζεται από την στροφή του παιδιού προς τα κείμενα όπου ο πρωταγωνιστής σκέφτεται λογικά και το πλαίσιο που εξελίσσεται είναι βασισμένο στην πραγματικότητα. Προτιμούν βιβλία όπου μπορούν να ταυτιστούν με τους ήρωες και οι ζωές τους είναι τυπικές

και ταιριάζουν με αυτές ενός απλού παιδιού της μέσης σχολικής ηλικίας (Αρτζανίδου κ.ά, 2011).

Τέλος, η τελευταία σχολική ηλικία ή αλλιώς προεφηβεία, 12-14 ετών, χαρακτηρίζεται από έντονα συναισθήματα, επαναστατική συμπεριφορά, αυτοσυνείδητοποίηση, σύνδεση σκέψης και γλώσσας αλλά και αναζήτηση προτύπων. Σε αυτήν την ηλικία οι έφηβοι ή θα διαβάζουν φανατικά ή και καθόλου; Ενδιαφέρονται έντονα για την ένταξή τους σε κάποια ομάδα και την εξωτερική τους εμφάνιση και αναζητούν πρότυπα. Αν δεν μπορούν να τα βρουν σε βιβλία ή ταινίες στέφονται στην τηλεόραση αλλά και στην μουσική (Δελώνης, 1991). Σε αυτό το στάδιο τα παιδιά βρίσκονται στην ηλικία της τυπικής νοημοσύνης, πλέον το παιδί βρίσκεται στο στάδιο που μπορεί να επεξεργάζεται τα γεγονότα και τις έννοιες γύρο του χρησιμοποιώντας την λογική του. Το βασικό στοιχείο που κυριαρχεί σε αυτό το στάδιο είναι το συναίσθημα. Ακόμα, παρά την ανάπτυξη της γλώσσας δεν έχουμε ακόμα καλή σύνδεση σκέψης- γλώσσας. Η αναγνωστική συμπεριφορά σε αυτές τις ηλικίες είναι περίπλοκη. Τα παιδιά θα εγκαταλείψουν το βιβλίο για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα ασχολούμενοι με άλλες δραστηριότητες και έπειτα θα επιστρέψουν σε αυτό με έντονη επιθυμία. Το παιδί αναζητά κυρίως πρότυπα που θα το βοηθήσουν να μάθει πως να συμπεριφέρεται και να ενεργεί. Σε αυτό το στάδιο της προεφηβείας- εφηβείας το παιδί αναζητά τους «ήρωες» με τους οποίους θα ταυτιστεί και θα οδηγηθεί στην αυτοσυνείδητοποίηση (Αναγνωστόπουλος & Δελώνης, 1984) .

Τα παιδιά 10-12 αυτής της ηλικίας προτιμούν φανταστικές ιστορίες που έχουν μέσα τους το στοιχείο του ταξιδιού. Τα βιβλία αυτά έχουν το στοιχείο των λαϊκών παραμυθιών, όπου ο ήρωας, που πολύ πιθανό να κατέχει υπερφυσικές δυνάμεις, έρχεται αντιμέτωπος με ένα γεγονός και έτσι ξετυλίγεται το μυστήριο. Το παιδί 11- 12 μέσω της φανταστικής αφήγησης ξεφεύγει από την πραγματικότητα και έρχεται, επίσης, αντιμέτωπο με σημαντικά θέματα όπως η βιαιότητα και η κατάχρηση της εξουσίας. Άλλα ενδιαφέροντα του παιδιού αυτής της ηλικίας στρέφονται στο ιστορικό μυθιστόρημα αλλά και σε αφηγήσεις αυτοβιογραφικού τύπου (Αρτζανίδου κ.ά, 2011).

Θεματολογία

Ακολουθώντας τον ηλικιακό διαχωρισμό του Δελώνη (1991) στην νηπιακή ηλικία, που αποτελείται από ηλικίες 3-5 ετών προτείνονται οι μικρές ιστορίες(101-102), τα βιβλία γνώσεων(119-122), τα ρυθμικά ποιήματα και τα παραμύθια. Το περιεχόμενο του βιβλίου καλό είναι να επικεντρώνεται σε ένα θέμα και να συνοδεύεται από ηχητικό υλικό όπως ένα CD, καθώς αυτό βοηθά στο να αποκτήσει το παιδί ηχητική άποψη πάνω στο βιβλίο (Αναγνωστόπουλος & Δελώνης, 1984).

Στην πρώτη σχολική ηλικία, 5-8 χρονών, προτείνονται μικρές ιστορίες, διηγήματα, ποιήματα, βιβλία χιουμοριστικά, μυθολογία και ιστορίες για την φύση. Ενώ, στην μεσαία σχολική ηλικία, που αφορά παιδιά ηλικίας 9-11 ετών, προτείνονται βιβλία που θα τα βοηθήσουν να ταυτιστούν με τους χαρακτήρες, να γνωρίσουν νέους κόσμους και περιπέτειες (Δελώνης, 1991). Τα ιστορικά μυθιστορήματα και οι αστυνομικές περιπέτειες, αλλά και γενικά βιβλία που η πλοκή τους περιλαμβάνει διασκεδαστικές περιπέτειες με τον ήρωα κυρίαρχο της ιστορίας είναι κάποιες προτάσεις θεμάτων βιβλίων που ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντα των παιδιών αυτής της ηλικία (Δελώνης, 1991; Αναγνωστόπουλος & Δελώνης, 1984).

Τέλος, στην προεφηβεία, η οποία περιλαμβάνει παιδιά ηλικίας 12-14 ετών συνιστώνται βιβλία που διαπραγματεύονται κοινωνικά και νεανικά θέματα όπως ο ερωτας, η ειρήνη κτλ (Δελώνης, 1991).

Επεξήγηση θεματολογίας

Με βάση την παραπάνω ενότητα ακολουθεί ένας διαχωρισμός και επεξήγηση των αναγνωσμάτων που αναφέρθηκαν για τις ηλικίες των παιδιών.

Μικρές ιστορίες

Είναι πολύ σύντομες διηγήσεις, 3-5 σελίδων, και αποτελούν ένα είδος αφηγήματος. Θεματολογικά οι μικρές ιστορίες στοχεύουν στο να δείξουν στο παιδί κάποιες γνώσεις σχετικά με καθημερινά πράγματα, οι οποίες θα το βοηθήσουν στο να μάθει να διαχειρίζεται καθημερινές καταστάσεις. Ουσιαστικά, αποτελούν μια εικόνα μιας ρεαλιστικής πραγματικότητας του παιδιού. Κάποια από τα χαρακτηριστικά των μικρών ιστοριών είναι τα

παρακάτω. Αρχικά, το σκηνικό ή το πλαίσιο στο οποίο εξελίσσεται η ιστορία είναι γνώσιμο στο παιδί. Οι χαρακτήρες είναι κυρίως άνθρωποι, ενώ σπάνια μπορεί να υπάρχουν χαρακτήρες αντικείμενα ή ζώα. Ο χρόνος της ιστορίας είναι συγκεκριμένος και ρεαλιστικός, ενώ η θεματολογία περιέχει καταστάσεις που είναι γνώσιμες στο παιδί ή μπορεί να το απασχολούν, όπως τα συναισθήματα, σκανταλιές κτλ. Η γλώσσα των μικρών ιστοριών είναι απλή, προσαρμοσμένη στο λεξιλόγιο του αναγνωστικού του κοινού και η έκταση είναι σύντομη ώστε η ιστορία να γίνεται πιο εύκολα αντιληπτή (Κανατσούλη, 2018).

Βιβλία γνώσεων

Σύμφωνα με την Κανατσούλη (2018) τα βιβλία χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, στα βιβλία γνώσεων και στα λογοτεχνικά. Τα βιβλία γνώσεων έχουν ως στόχο να δώσουν στο παιδί τις απαραίτητες πληροφορίες που θα το βοηθήσουν να μάθουν για το πως λειτουργεί ο κόσμος γύρω τους, σε αντίθεση με τα λογοτεχνικά, τα οποία στοχεύουν στην ανάπτυξη των πνευματικών αναγκών του παιδιού και επίσης στην ανάπτυξη της προσωπικότητά του. Τα βιβλία γνώσεων μοιάζουν αρκετά με τα σχολικά εγχειρίδια πάνω στην θεματολογία, ωστόσο τα τελευταία είναι πιο εξειδικευμένα και αναλύουν περισσότερο τις πληροφορίες όντας ταυτόχρονα προσαρμοσμένα στις ατομικές ανάγκες του κάθε αναγνώστη.

Παραμύθια

Τα παραμύθια χωρίζονται σε λαϊκά και σε σύγχρονα ή έντεχνα. Τα λαϊκά παραμύθια μπορεί να είναι γραπτά ή προφορικά και κάθε παραμύθι δείχνει τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες του τόπου από τον οποίο λέγεται. Οι συγγραφείς είναι συνήθως άγνωστοι. Κάποια από τα χαρακτηριστικά του παραμυθιού είναι ότι το σκηνικό εκτυλίσσεται σε έναν φανταστικό κόσμο, όπου δεν υπάρχουν φυσικοί νόμοι. Ο χρόνος είναι ακαθόριστος και οι καταστάσεις συναντούν την υπερβολή και όχι την μεσότητα π.χ καλό-κακό. Δεν έχει διδακτικό στόχο αλλά προέρχεται από την ηθική συνείδηση του λαού και για αυτό στο τέλος έρχεται η κάθαρση, δηλαδή ένα αίσιο τέλος όπου το καλό υπερισχύει του κακού (Κανατσούλη, 2018).

Τα σύγχρονα ή έντεχνα παραμύθια γράφονται συνήθως από επώνυμους συγγραφείς. Καθώς αυτά δεν προέρχονται από τον λαό δεν μεταφέρουν τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες του αλλά τα βιώματα και τις σκέψεις του συγγραφέα του παραμυθιού. Ακόμα, πολλά σύγχρονα παραμύθια βασίζονται σε λαϊκά με σκοπό να αλλάξουν ή να τροποποιήσουν το περιεχόμενο

και να αποδώσουν μια πιο σύγχρονη οπτική. Αυτά δεν παρνοούν και παραμένουν μόνο στο γραπτό αλλά μπορούν να γίνουν κινούμενα σχέδια, ταινίες, βιντεοπαιχνίδια κτλ. Κάποια χαρακτηριστικά του σύγχρονου παραμυθιού είναι το χιούμορ, η διατήρηση του καλού τέλους, η αποφυγή αγριότητων, αντικατάσταση του μαγικού π.χ αυλού με την τεχνολογία. Η ελαχιστοποίηση του έντονα μαγικού στοιχείου. Και τέλος, η θεματολογία αντλείται από την καθημερινότητα που αντιμετωπίζουν στην σύγχρονη κοινωνία (Κανατσούλη, 2018).

Διηγήματα

Το διήγημα, με βάση τον Ξενόπουλο (Κανατσούλη, 2018) είναι μια σύντομη ιστορία, η οποία έχει κορύφωση και στο τέλος δίνεται η λύση του προβλήματος. Θεματικά, το διήγημα, μπορεί να βρίσκεται σε ένα πραγματικό ή ρεαλιστικό πλαίσιο, και όλα περιστρέφονται γύρω από ένα μοναδικό γεγονός. Η λέξη σύντομο χαρακτηρίζει το διήγημα. Σε αυτό γίνεται προσπάθεια να υπάρχει ένα γεγονός, ένας πρωταγωνιστής, μία περιπέτεια κτλ και γενικά η χρήση των αφηγηματικών μέσων και των περιγραφών να είναι -φειδωλή-.

Βιβλία χιουμοριστικά

Σε αυτή την κατηγορία η ερευνήτρια έβαλε τις ευτράπελες διηγήσεις ή τα αστειολογήματα. Αυτές έχουν στόχο να διορθώσουν τα ανθρώπινα ελαττώματα. Τα θέματά τους προέρχονται από την καθημερινότητα και σατιρίζουν καθημερινούς ανθρώπους, επαγγέλματα, καταστάσεις μέσω περιγελαστικών αστείων, ανέκδοτα ή περιπαίγματα (Κανατσούλη, 2018).

Μυθολογία

Η Μυθολογία είναι η επιστήμη που μελετά τους μύθους και μύθοι είναι οι « παραδόσεις των αρχαίων για θεούς και ήρωες». Επίσης, ως μύθος ορίζεται και η μικρή αλληγορική διήγηση π.χ μύθοι του Αισώπου (Κανατσούλη, 2018).

Ιστορικά μυθιστορήματα

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του ιστορικού μυθιστορήματος είναι ότι ο συγγραφέας πρέπει να έχει κάποια χρονική διαφορά από το μυθιστόρημα που γράφει ώστε να υπάρχει αποστασιοποίηση πάνω στα γεγονότα. Οι βασικοί χαρακτήρες είναι φανταστικοί αλλά οι δευτερεύοντες χαρακτήρες είναι πραγματικά πρόσωπα (Κανατσούλη, 2018).

Αστυνομικές περιπέτειες

Το μυθιστόρημα περιπέτειας χωρίζεται σε δύο κατηγορίες, το ένα περιέχει περιπέτειες και μυστήριο όπως οι αστυνομικές περιπέτειες και το άλλο επικεντρώνεται στο σασπένς, στους άγνωστους τόπους για εξερεύνηση (Κανατσούλη, 2018).

Κοινωνικά και νεανικά θέματα

Το κοινωνικό μυθιστόρημα είναι ένας όρος που μπορεί να συμπεριλάβει σχεδόν όλα τα θέματα που απασχολούν τα παιδιά και τους έφηβους. Κάποια από τα βασικά χαρακτηριστικά του κοινωνικού μυθιστορήματος είναι ότι η πλοκή είναι φανταστική και βασίζεται σε αληθινά προβλήματα, απόψεις και κοινωνικά ζητήματα (Κανατσούλη, 2018).

Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία έγινε προσπάθεια να μελετηθούν και να αναδειχθούν δύο πράγματα. Πρώτον, κάποια σημαντικά στοιχεία της ιστορίας του βιβλίου και των εκδόσεων.

Μέσω βιβλιογραφικών πηγών διαφάνηκαν οι αλλαγές και οι εξελίξεις τόσο των υλικών και των σχημάτων του βιβλίου, όσο και οι αλλαγές στις εκδοτικές διαδικασίες, από τον κανόνα «των κοινών» και την προώθηση των βιβλίων μέσω αναγνώσεων σε έναν κύκλο φίλων και γνωστών, στους σύγχρονους εκδοτικούς οίκους, με πλήθος εξειδικευμένων υπαλλήλων που φροντίζουν την κάθε λεπτομέρεια για την καλύτερη κυκλοφορία του βιβλίου.

Δεύτερον, έγινε προσπάθεια να απαντηθεί το βασικό ερώτημα: γιατί οι εκδοτικοί οίκοι διαχωρίζουν τα βιβλία τους σε ηλικιακές σειρές; Με βάση αυτό, μελετήθηκαν και αναλύθηκαν θεωρίες τόσο για τις αναγνωστικές ικανότητες των παιδιών όσο και για την σχέση του βιβλίου με τα παιδιά ανά ηλικία και τα ενδιαφέροντά τους.

Ακολουθώντας αυτές τις θεωρίες, η συγγραφέας της παρούσας εργασίας κατάφερε να απαντήσει στο παραπάνω ερώτημα. Τα ευρήματα της μελέτης ήταν ότι οι άνθρωποι από

μικρή ηλικία έχουν ενσωματωμένο μέσα τους το «λογισμικό» της γλώσσας. Κάθε ηλικία έχει τα δικά της χαρακτηριστικά πάνω στην αντίληψη, τόσο στην νοηματική όσο και στην συναισθηματική και στην σχέση της με το βιβλίο.

Οι ηλικιακές κατηγορίες στα βιβλία συμβαίνουν για να ανταποκρίνονται στο επίπεδο της γλωσσικής προόδου και συνεπώς της προόδου της σκέψης των αναγνωστών. Η επιλογή του κατάλληλου αναγνώσματος για τα παιδιά εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις γνωστικές τους λειτουργίες και τις αναγνωστικές τους ικανότητες. Κάθε παιδί αναπτύσσεται διαφορετικά, ωστόσο για την καλύτερη δυνατή επιλογή οι εκδοτικοί οίκοι χωρίζουν τα βιβλία σε ηλικιακές κατηγορίες, έχοντας υπ'όψιν τους την ανάπτυξη των παιδιών κατά μέσο όρο.

Αυτοί οι παράγοντες παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην απόφαση των εκδοτικών οίκων για τον χωρισμό των βιβλίων σε ηλικιακές σειρές, και μέσω σύγχρονων μέσων προσφέρουν στους αναγνώστες την δυνατότητα να επιλέξουν, να συγκρίνουν και να βρουν το ανάγνωσμα που θέλουν.

Βιβλιογραφία

ebook. (2010). In Oxford Dictionary. (2010). In *Oxford Advanced Learner's Dictionary*. (8th ed.). Oxford University Press: Oxford, United Kingdom

hypertext. (2010). In Oxford Dictionary. (2010). In *Oxford Advanced Learner's Dictionary*. (8th ed.). Oxford University Press: Oxford, United Kingdom

Lehmann-Haupt. E. H. (2020). *Gutenberg and the Master of Playing Cards*. Διαθέσιμο στο: <https://www.britannica.com/technology/casting-technology>

O'Connell. J., & Bales. J., & Mitchell. P. (2015) *[R]Evolution in reading cultures: 2020 vision for school libraries*. The Australian Library Journal, 64:3, 194-208, DOI: 10.1080/00049670.2015.1048043. Διαθέσιμο στο (<https://doi.org/10.1080/00049670.2015.1048043>)

printing press. (2010). In Oxford Dictionary. (2010). In *Oxford Advanced Learner's Dictionary*. (8th ed.). Oxford University Press: Oxford, United Kingdom

History.com editors. (2019). *Printing Press*. Διαθέσιμο στο (https://www.history.com/topics/inventions/printing-press#section_2)

Manley. L., & Holley. P. R. (2012). *History of the Ebook: The Changing Face of Books*. Διαθέσιμο στο (https://www.researchgate.net/publication/271994209_History_of_the_Ebook_The_Changing_Face_of_Books)

pecia system. (χ.η). Στο oxford reference. Διαθέσιμο στο (<https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100313361>)

Penguin Random House UK. (2015, January, 22). *Find out more about the publishing process at Penguin Random House* [Video]. Youtube. https://youtu.be/iI4c2K_yb9s

ATKINSON. L. R., & ATKINSON. C. R., & SMITH. E. E., & BEM. J. D., & NOLEN-HOEKSEMA. S. (2004). *Εισαγωγή στην ψυχολογία του Hilgard*. Παπαζήσης: Αθήνα

Barbier. F. (2002). *Ιστορία του Βιβλίου*. Μεταίχμιο: Αθήνα

Blanck. H. (2004). *Εισαγωγή στην ιδιωτική ζωή των αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων*. ΜΙΕΤ: Αθήνα

Blanck. H. (2008). *Το βιβλίο στην αρχαιότητα*. Παπαδήμας: Αθήνα

Αναγνωστόπουλος. Β.Δ., & Δελώνης. Α. (1984). *Παιδική λογοτεχνία και σχολείο*. Πατάκη: Αθήνα

Αρτζανιδου. Ε. & Γούλης. Δ. Γρόσδος. Σ. & Καρακίτσιος. Α. (2011). *Παιχνίδια φιλαναγνωσίας και αναγνωστικές εμπυρώσεις*. Gutenberg: Αθήνα

Ακριτόπουλος. Ν. Α. (2010). *Ελληνική Παιδική- Νεανική Λογοτεχνία: Ιστορία, Κριτική, Διδασκαλία*. ΗΡΟΔΟΤΟΣ: Αθήνα

Γαβρέλα. Ε. (2014). *Εργαλεία μάρκετινγκ των μέσων κοινωνικής δικτύωσης: η περίπτωση των Εκδοτικών Οίκων*. Διπλωματική Εργασία

Γκρέμμινγκερ. Α. (1979). *Το Παιδί και τό Βιβλίο*. Νότος: Αθήνα

Δελώνης. Α. (1991). *Βασικές γνώσεις για το Παιδικό και το Νεανικό Σχολείο*. Σύγχρονο Σχολείο: Αθήνα

Εκδόσεις Κέδρος. (χ.η). [online]. Διαθέσιμο στο https://www.kedros.gr/contact_us.php

Εκδόσεις Πατάκη. (2020). [online]. Διαθέσιμο στο <https://www.patakis.gr/default.aspx>

Εκδόσεις Ψυχογιός. (2019). [online]. Διαθέσιμο στο <https://www.psichogios.gr/>

Κατσούνη. Μ. (2018). *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας σχολικής και προσχολικής ηλικίας*. University Studio Press: Θεσσαλονίκη

Κέδρος. (χ.η). [Λογότυπο Εκδόσεων Κέδρος]. Ανάκτηση από
(https://www.kedros.gr/contact_us.php)

Κιτσαράς. Γ. Δ. (2001). *Προσχολική Παιδαγωγική*. Αθήνα

Μεντίνα. Τ. (2018). *Πως να μεγαλώσετε έξυπνα παιδιά*. Ψυχογιός: Αθήνα

Μήττα. Δ. (χ.η). *Μορφές και Θέματα της Αρχαίας Ελληνικής Μυθολογίας*. Διαθέσιμο στο
(http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/mythology/lexicon/lavdakides/page_002.html)

Πατάκης. (2020). [Λογότυπο Εκδόσεων Πατάκη]. Ανάκτηση από
(<https://www.patakis.gr/default.aspx>)

Σπινκ. Τ. (1990). *Τα παιδιά ως αναγνώστες*. Καστανιώτη: Αθήνα

Ψυχογιός. (2019). [Λογότυπο Εκδόσεων Ψυχογιός]. Ανάκτηση από
(<https://www.psichogios.gr/>)

